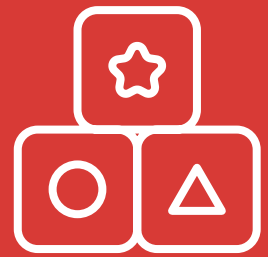

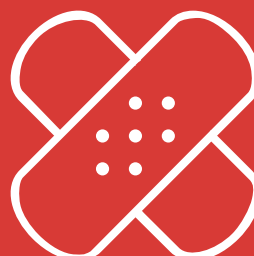
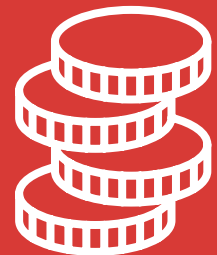
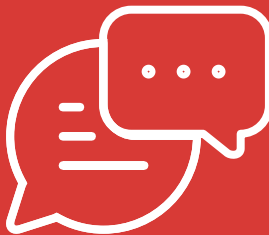
IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Indikatorer for integrering

Tilstand og utviklingstrekk
ved inngangen
til 2020

Forord

Dette notatet presenterer tilgjengelig kunnskap om integreringen i Norge ved inngangen til 2020. Notatet konsentrerer seg om forskjeller mellom personer med innvandrerbakgrunn og øvrig befolkning, på en rekke områder, og hvordan disse utvikler seg over tid.

I 2020 ser verden allerede nokså annerledes ut enn den gjorde i 2019. Det er rimelig å forvente at koronakrisen vil gjøre utslag på flere av indikatorene som beskrives i notatet. Kunnskapsproduksjon tar tid, og de fulle implikasjonene vil vi først begynne å se til neste år. Tilgjengelig statistikk for 2019 blir således et nullpunkt å måle utviklingen i krisetid mot. I tillegg er det et egnet tidspunkt å gjøre opp status for integreringen ved overgangen til et nytt tiår.

I en tid der innvandrerbefolkningen har økt raskt er det avgjørende for samfunnet at vi lykkes med integreringen. For at det skal være mulig er det en forutsetning at beslutningstakere og fagfolk har tilgang til et bredt kunnskapsgrunnlag og oppdaterte analyser om utviklingen.

Siden 2006 har regjeringen publisert en årlig kunnskapsoppsummering på integreringsfeltet, som et vedlegg til statsbudsjettet. IMDi har nå fått i oppdrag å overta arbeidet med en slik årlig publikasjon, og å utvikle et helhetlig sett med indikatorer på integreringsfeltet. Vi vil i årene som kommer fortsette å videreutvikle og evaluere indikatorene som ligger til grunn for denne publikasjonen, for å kunne gi et mest mulig presist bilde av integreringen i Norge og et mest mulig anvendelig produkt for både beslutningstakere, fagfolk og allmennheten.

Libe Rieber-Mohn,
direktør IMDi

Sammendrag

Innvandrere i Norge er en sammensatt gruppe. Folk som har flyktet fra krig og forfølgelse, mennesker som har kommet for kjærligheten og arbeidstakere og studenter fra hele verden er i dag en del av det norske samfunnet. Derfor ligger det også mye variasjon bak gjennomsnittstallene, og på mange områder er det nødvendig å skille ut undergrupper.

Kunnskapen som gjennomgås i dette notatet tar utgangspunkt i en rekke utvalgte indikatorer, og sier noe om integreringen som helhet så vel som på utvalgte samfunnsområder. En overordnet test for integreringen dreier seg om innvandrerbefolkningen og deres barn over tid nærmer seg den øvrige befolkningen innenfor disse indikatormålene, eller om avstanden øker.

Det er forskjeller på de fleste indikatorer

På de fleste indikatorene er det gjennomsnittsforskjeller mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Noen av forskjellene er større og mer alvorlige enn andre, slik som at nær fire av ti barn i innvandrerfamilier opplever vedvarende lavinntekt, mens andelen i hele barnebefolkningen er en av ti. På arbeidsmarkedet ser vi at innvandrere har høyere arbeidsledighet, mer ufrivillig deltid og lavere lønninger enn befolkningen ellers.

Gjennomsnittsforskjellene har ikke økt

Gjennom de to siste tiårene har innvandrerbefolkningen i Norge tredoblet seg. Dette har ikke gitt oss økte gjennomsnittsforskjeller mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. På de fleste indikatorer der vi kan studere utviklingen over tid har forskjellene tvert imot enten vært stabile, eller blitt gradvis mindre, slik som i arbeidsdeltakelse, barnehagedeltakelse og i kriminalitetsstatistikken.

Forskjellene blir mindre med økt botid

På de fleste områder får innvandrere bedre utfall med økt botid. Blant annet henger lengre botid sammen med høyere sysselsetting og økt inntekt. Samtidig er det mer

bekymringsfullt at sysselsettingsandelen blant personer med fluktbakgrunn ser ut til å stagnere på et nokså lavt nivå ved syv til ti års botid.

Etterkommere klarer seg bra

Hvordan norskfødte med innvandrerforeldre klarer seg i det norske samfunnet har blitt omtalt som integreringens svenneprøve. På gjennomsnittet tyder empirien på at denne gruppen klarer seg bra på de fleste områder. På de fleste indikatorer kommer de bedre ut enn jevnaldrende innvandrere, mens det fremdeles er en viss avstand opp til jevnaldrende i øvrig befolkning. Innad blant etterkommere er det imidlertid også store variasjoner. Norskfødte med innvandrerforeldre er både overrepresentert i høyere utdanning og i gruppen som ikke har fullført videregående opplæring.

Mange opplever diskriminering

I spørreundersøkelser uttrykker mange innvandrere en sterk tilhørighet til Norge og en høy tillit til norske samfunnsinstitusjoner. Samtidig uttrykker innvandrere i gjennomsnitt noe lavere tillit til folk flest enn den øvrige befolkningen. Mange personer med innvandrerbakgrunn oppgir at de har opplevd diskriminering i ulike sammenhenger. Diskriminering i ansettelsesprosesser er også dokumentert i norske eksperimentstudier.

Oppfatninger om innvandrere har blitt gradvis mer positive

Befolkningen er delt i sine oppfatninger om innvandrere. Over tid har det blitt mer vanlig å ha personer med innvandrerbakgrunn i sitt kontakt- og vennenettverk, og i gjennomsnitt har befolkningen fått gradvis mer positive oppfatninger om innvandrere.

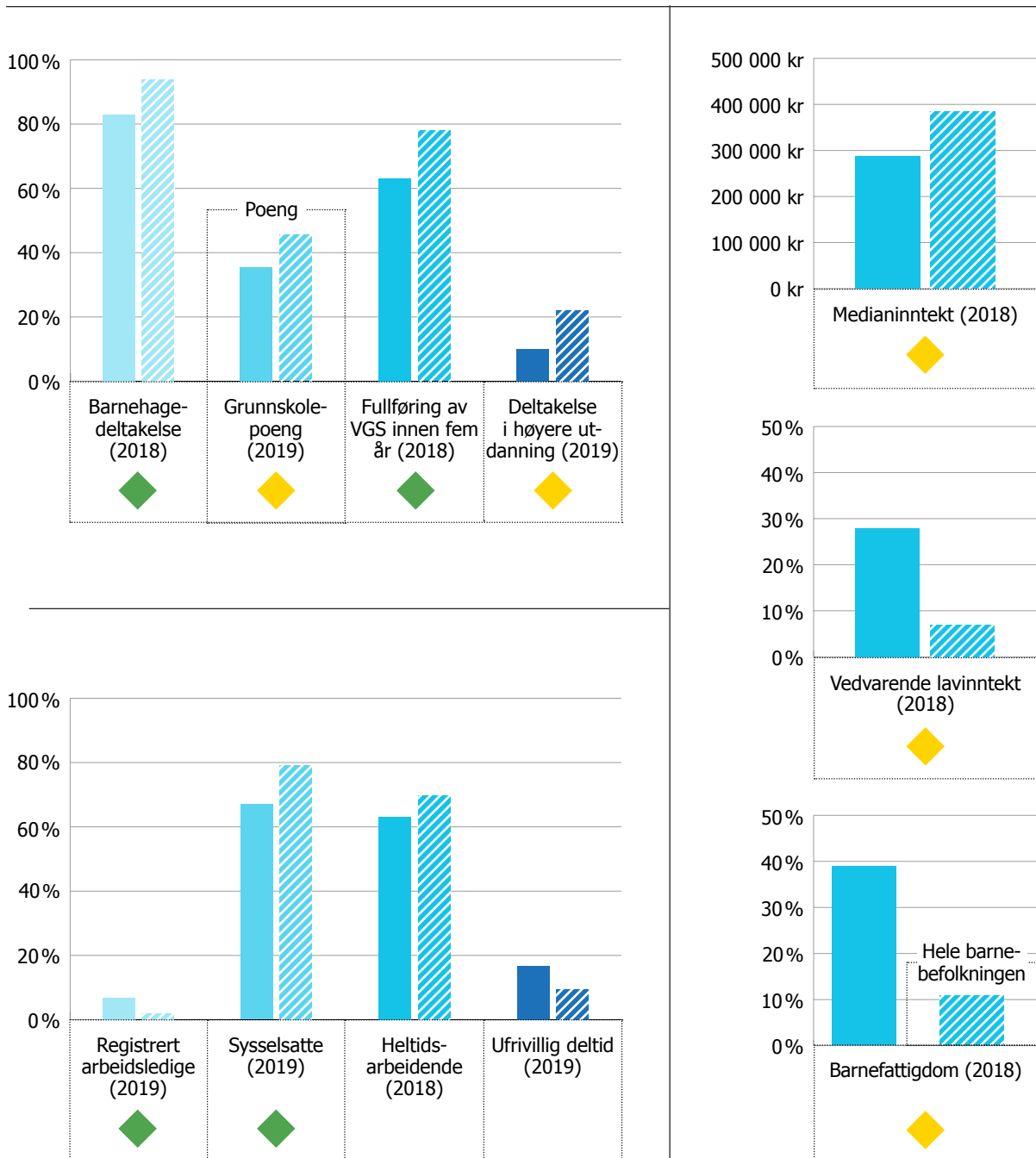
Behov for mer kunnskap om negativ sosial kontroll

Bekjempelse av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har blitt en stadig viktigere del av integreringsfeltet. Forskningen på dette området er fortsatt på et tidlig stadium, men et voksende tjenesteapparat og enkeltstudier gjør at kunnskapsgrunnlaget er bedre enn tidligere.

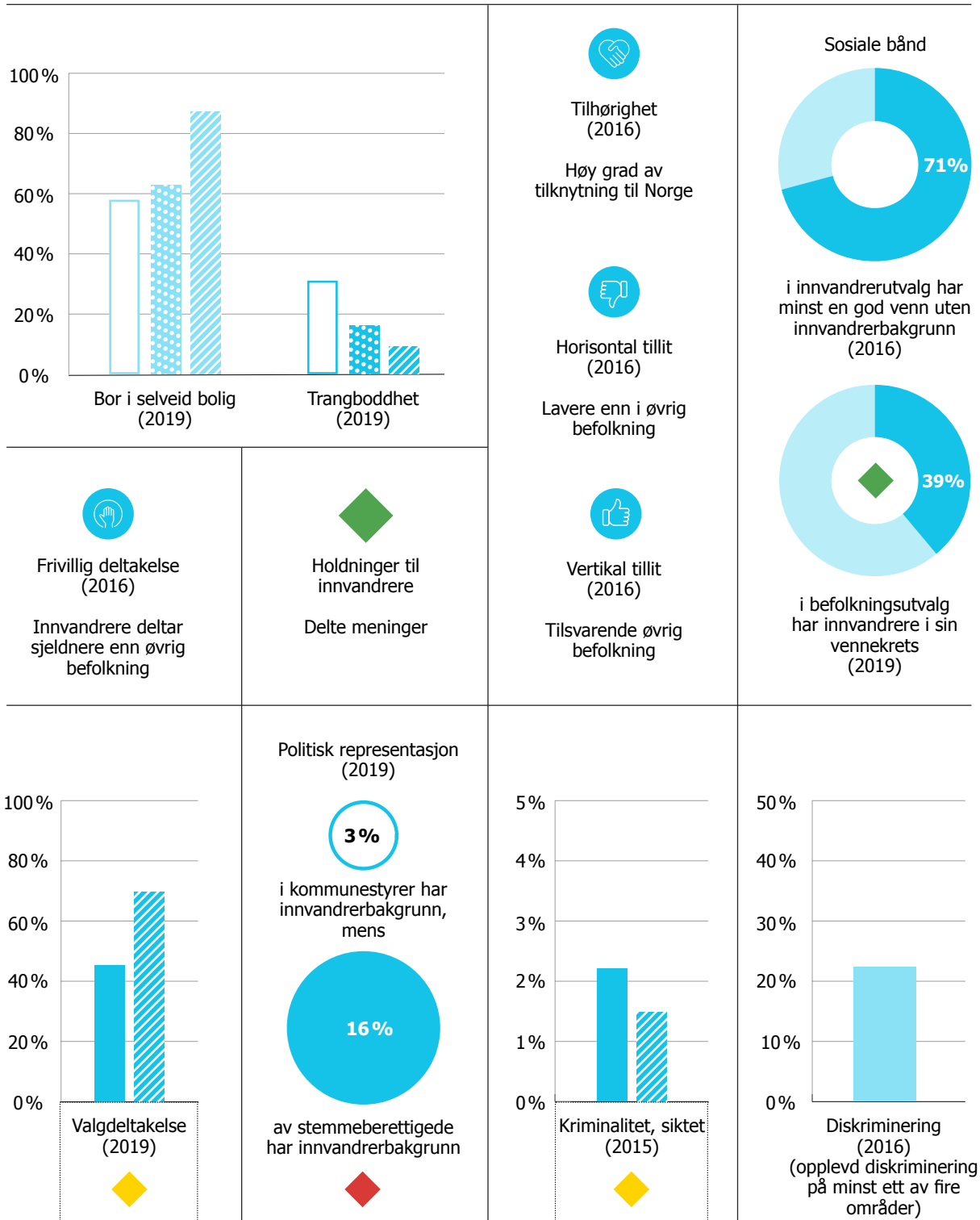
Indikatorer: hovedfunn

Forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning

- Innvandrere
- ▨ Øvrig befolkning
- ▣ Innvandrere – landgruppe 1
- Innvandrere – landgruppe 2
- ◆ Tilsier mindre forskjeller over tid
- ◆ Tilsier stabile forskjeller over tid
- ◆ Tilsier større forskjeller over tid

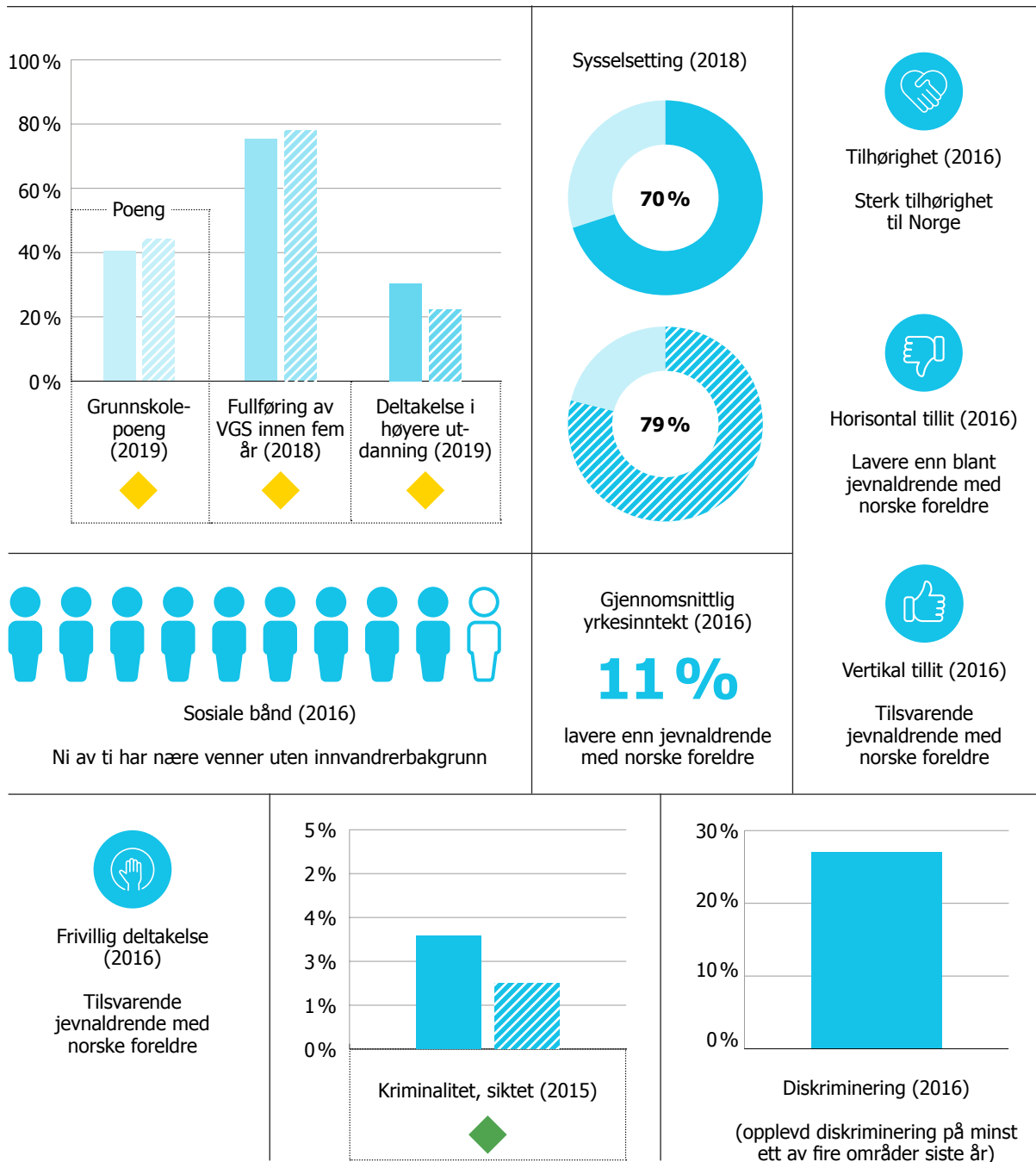
- Innvandrere
- ▨ Øvrig befolkning
- ▣ Innvandrere – landgruppe 1
- Innvandrere – landgruppe 2
- ◆ Tilsier mindre forskjeller over tid
- ◆ Tilsier stabile forskjeller over tid
- ◆ Tilsier større forskjeller over tid

Indikatorer: hovedfunn

Forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre og jevnaldrende i den øvrige befolkningen på utvalgte indikatorer

- Norskfødte med innvandrerforeldre
- ▨ Jevnaldrende i øvrig befolkning
- ◆ Tilsier mindre forskjeller over tid
- ◆ Tilsier stabile forskjeller over tid
- ◆ Tilsier større forskjeller over tid

Innhold

Forord	2	5 Hverdagsintegrering	42
Sammendrag	3	Opplevd tilhørighet til Norge	43
Indikatorer	5	Tillit	44
Forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning	5	Sosiale bånd	46
Forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre og jevnaldrende i den øvrige befolkningen på utvalgte indikatorer	7	Deltakelse i frivillighet	47
		Valgdeltakelse	48
		Politisk representasjon	49
		Oppfatninger om innvandrere	50
		Diskriminering	52
		Kriminalitet	53
1 Innledning	10		
		6 Retten til å leve et fritt liv	56
2 Innvandring og demografi	14	Foreldrerestriksjoner	56
Sammensetning av befolkningen	14	Etterlatt i utlandet mot sin vilje	57
Nettoinnvandring	15	Rapporterte saker i hjelpeapparatet	57
Landbakgrunner	16		
Innvandringsgrunner	17	Litteraturliste	60
Botid og aldersfordeling	18	Vedlegg 1	73
		Forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning	
3 Utdanning og kvalifisering	20	Vedlegg 2	75
Barnehagedeltakelse	21	Forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre og jevnaldrende i den øvrige befolkningen på utvalgte indikatorer	
Grunnskolepoeng	22		
Fullføring av videregående opplæring	23		
Deltakelse i høyere utdanning	25		
Introduksjonsprogrammet	26		
4 Arbeid og økonomi	29		
Arbeidsledighet	30		
Sysselsetting	31		
Sysselsetting og innvandringsgrunn	32		
Arbeidstid	33		
Inntekt	34		
Inntekt og innvandringsgrunn	36		
Vedvarende lavinntekt	37		
Barnefattigdom	38		
Boforhold	39		

Vellykket integrering er at urimelige forskjeller mellom minoritet og majoritet minker, over tid og mellom generasjoner

1 Innledning

Formålet med dette notatet er å oppsummere den tilgjengelige kunnskapen om tilstand og utviklingstrekk for integreringen i Norge ved utgangen av 2019. Notatet konsentrerer seg særlig om forskjeller mellom personer med innvandrerbakgrunn og øvrig befolkning, på en rekke områder, og hvordan disse utvikler seg over tid.

I 2020 ser verden allerede nokså annerledes ut enn den gjorde i 2019. Det er rimelig å forvente at koronakrisen vil gjøre utslag på flere av indikatorene som beskrives i notatet. Kunnskapsproduksjon tar tid, og de fulle implikasjonene vil vi først begynne å se til neste år. Tilgjengelig statistikk for 2019 blir således et nullpunkt å måle utviklingen i krisetid mot. I tillegg er det et egnet tidspunkt å gjøre opp status for integreringen ved overgangen til et nytt tiår.

Integrering forstås på ulike måter i ulike sammenhenger, og det finnes ingen enhetlig definisjon som har bred oppslutning (Proba, 2019). Begrepet har betydning også løsrevet fra innvandring, men etter hvert som Norge har blitt et mer flerkulturelt samfunn, har det blitt vanlig å knytte det til hvordan innvandrere blir en del av det norske samfunnet (Brochmann, 2017). Det ligger i begrepet at det bør forstås som en prosess, som i teorien kan gå raskt eller sakte, godt eller dårlig. Det er imidlertid ikke åpenbart hva som kan være rimelige kriterier for hvordan man skal vurdere nettopp dette. Når halvparten av respondentene i Integreringsbarometeret 2018 mener at integreringen av innvandrere fungerer dårlig og kun en av fem mener den fungerer bra (Brekke og Mohn, 2018), er det heller ikke åpenbart hva folk legger i denne vurderingen, eller hva som skal til for å kunne påstå at integreringen går i riktig retning.

Dette notatet tar utgangspunkt i en forståelse av integrering der den kan vurderes som vellykket dersom «urimelige og ikke selvvalgte forskjeller mellom minoritet og majoritet minker, over tid og mellom generasjoner» (Østby, 2016). Ut fra en slik forståelse blir det sentralt å følge med på hvordan slike forskjeller utvikler seg over tid, og å følge med på hvordan det går med innvandrernes barn når de vokser opp.

I tillegg til tidslinjer for gjennomsnittsforskjeller blir det dermed også sentralt å undersøke betydningen av botid.

Norge har tatt imot nokså mange innvandrere siden årtusenskiftet. Innvandrerbefolkningen er nå dobbelt så stor som i 2008, og tre ganger så stor som i 2001. Dette er det nyttig å ha i mente når vi undersøker tidslinjer som strekker seg over lengre perioder. Et gjennomsnitt for alle innvandrere (eventuelt i en bestemt aldersgruppe) representerer altså en stadig større gruppe over tid, og inkluderer mange med nokså kort botid.

I tråd med SSBs definisjoner (Dzamarija, 2019b), skiller vi i denne teksten mellom tre hovedgrupper, der innvandrere er personer som er født utenfor Norge og har to utenlandske foreldre. Videre omtaler vi personer som er født i Norge og har to utenlandske foreldre som norskfødte med innvandrerforeldre (vekselvis omtales disse som etterkommere). I noen sammenhenger omtales personer med innvandrerbakgrunn som en fellesbetegnelse på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Den tredje hovedgruppen omtaler vi som øvrig befolkning.

Samtidig som det er verdifullt å følge med på utviklingen i gjennomsnittstallene over tid, ønsker vi oss ofte også mer detaljert kunnskap om undergrupper, og betydningen av ulike variabler. For eksempel har arbeidsinnvandrere og flyktninger svært ulike forutsetninger, og vi forventer at botid i Norge vil ha betydning for en rekke utfall. Landbakgrunn spiller også en rolle i mange statistikker. Siden 2008 har SSB i en del sammenhenger delt inn landbakgrunn i landgruppe 1 (EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand) og landgruppe 2 (Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS) (Høydahl, 2008).

I mange tilfeller er det stort overlapp mellom innvandrerbakgrunn og sosioøkonomisk bakgrunn. Fra et klasseperspektiv kan observerte forskjeller på ulike områder tenkes å ha sin forklaring i ulik klassebakgrunn heller enn ulik innvandrerbakgrunn. I noen sammenhenger trekker vi derfor inn forklaringsvariabler som foreldres utdanning og inntekt.

I utvelgelsen av utfallsmål som omtales har vi prioritert dem der det finnes tilgjengelig statistikk og kunnskap som i størst mulig grad er dekkende

for store grupper. Videre har vi hentet mange av utfallsmålene fra de årlige kunnskapsoppsummeringene som legges ved IMDi's årsrapport (IMDi, 2018; 2019a; 2020b), samt fra forslaget til indikatorsett for integrering Proba (2019) har utarbeidet på oppdrag fra IMDi.

I tillegg har vi vært oppmerksomme på regjeringens mål for sin integreringspolitikk. Det overordnede målet i regjeringens integreringsstrategi er å bidra til at innvandrere i økt grad deltar i arbeids- og samfunnsliv. Særlig anses arbeidsdeltakelse som et sentralt mål, og utdanning og kvalifisering som den viktigste nøkkelen. Strategien inneholder også mål for hverdagsintegrering og retten til å leve et fritt liv (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Notatet fortsetter i kapittel 2 med en beskrivelse av noen grunnleggende fakta om innvandring til Norge og sammensetning av innvandrerbefolkningen. Deretter er teksten strukturert etter integreringsstrategiens fire innsatsområder. Kapittel 3 går gjennom sentrale indikatorer på utdannings- og kvalifiseringsfeltet. Kapittel 4 beskriver integrering på arbeidsmarkedet, og ser nærmere på inntektsforhold. Kapittel 5 tar for seg en rekke områder innenfor hverdagsintegrering: tillit og tilhørighet, sosiale bånd, deltakelse i frivillighet, valgdeltakelse, politisk representasjon, holdninger til innvandrere, diskriminering og kriminalitet. Til slutt beskriver kapittel 6 den tilgjengelige kunnskapen om negativ sosial kontroll.

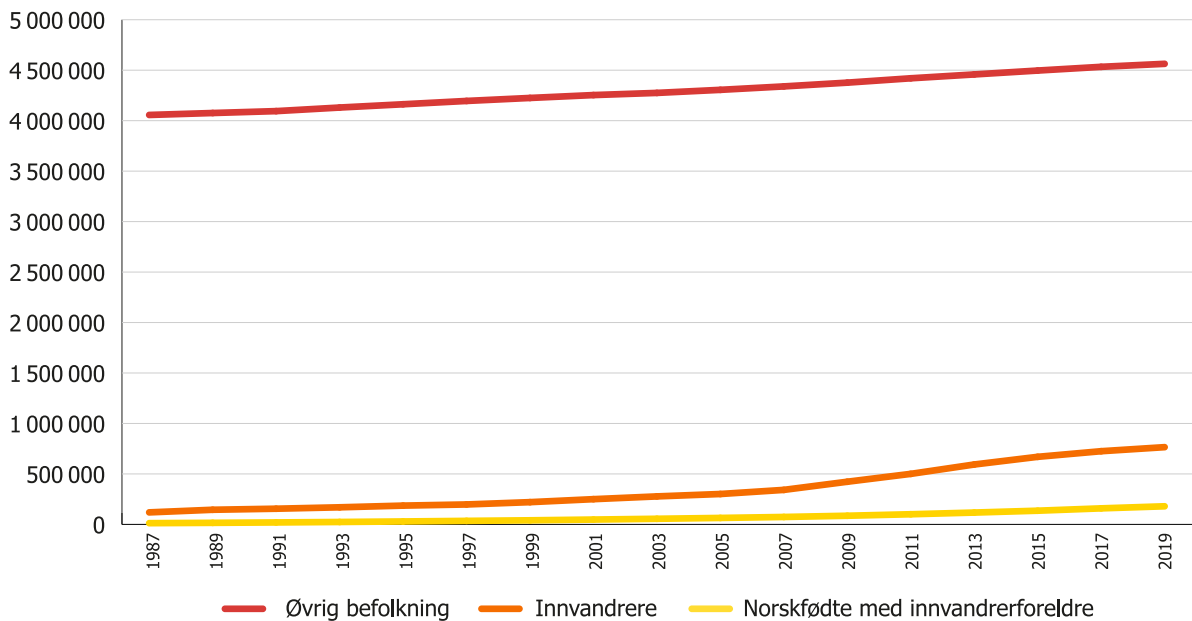

**Innvandrerbefolkningen
har tredoblet seg siden
2001.**

2 Innvandring og demografi

Sammensetning av befolkningen

◆ **Figur 1.** Befolkningen fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning, 1986-2019 (IMDi, 2019d)

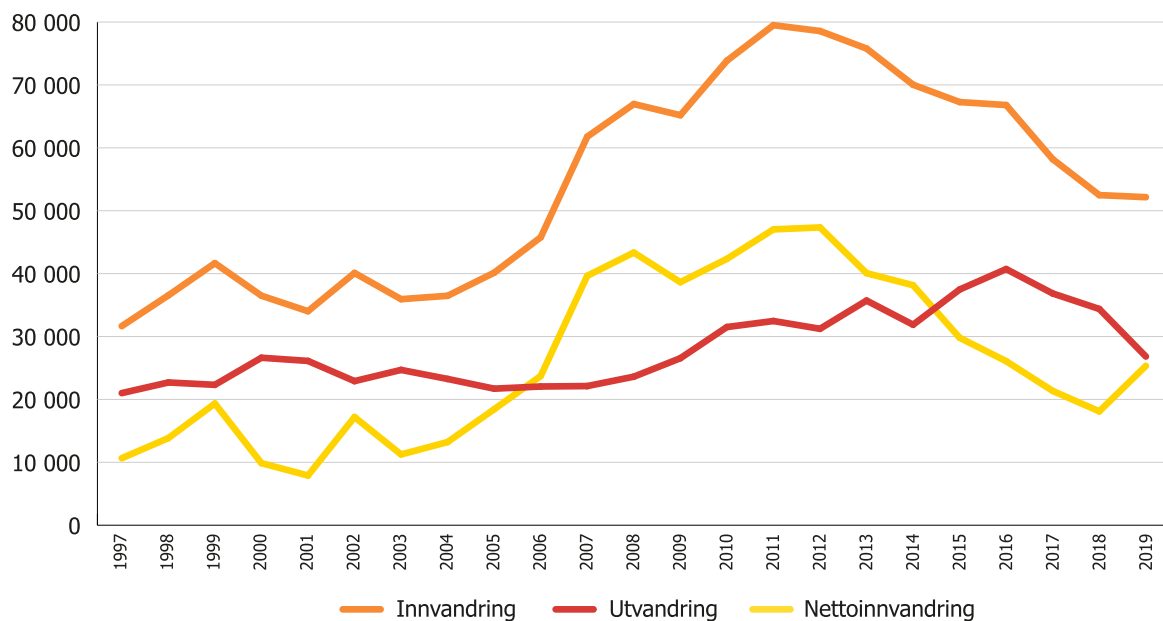
Per januar 2019 bodde det om lag 765 000 innvandrere i Norge, tilsvarende 14,4 prosent av befolkningen. Utviklingen vi ser i figur 1 innebærer en dobling av innvandrerbefolkningen siden 2008 og en tredobling siden 2001, noe som er viktig å ha i mente når vi skal undersøke utviklingen på sentrale indikatorer for integrering. Om lag 179 000 personer er norskfødte med innvandrerforeldre, tilsvarende 3,4 prosent av befolkningen. Befolkningsveksten i Norge på 2000-tallet kan hovedsakelig spores til innvandring. Til sammen er vi 5,3 millioner per 2019, mot 4,5 millioner i år 2000.

Det bor personer med innvandrerbakgrunn i alle norske kommuner. Andelen er størst i Oslo, der en tredjedel av innbyggerne er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Innad i Oslo har bydelene Stovner, Søndre Nordstrand og Alna henholdsvis 58 prosent, 56 prosent og 54 prosent innbyggere med innvandrerbakgrunn, mens andelen er under 20 prosent i bydelene Nordstrand, Vestre Aker, Nordre Aker og Ullern. Blant kommunene med en høy andel innbyggere med innvandrerbakgrunn finner vi også en del kommuner som ligger nært Oslo, som Lørenskog, Drammen og Skedsmo. I Bergen og Trondheim er an-

delen henholdsvis 18 prosent og 16 prosent. De to kommunene med lavest andel er Rindal og Bindal med henholdsvis 3 prosent og 5 prosent innbyggere med innvandrerbakgrunn (IMDI, 2019d).

Nettoinnvandring

◆ **Figur 2.** Innvandring, utvandring og nettoinnvandring per år, 1997-2019 (SSB, 2020c)

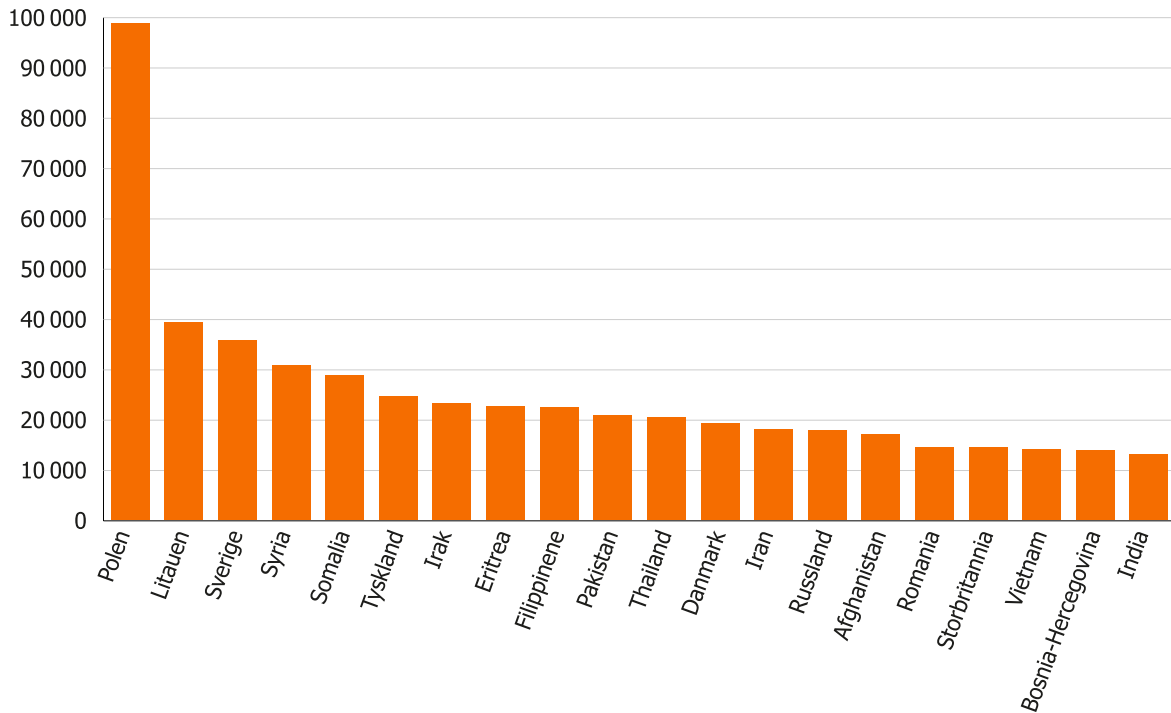

Selv om innvandrerbefolkningen har økt, har innvandringen år for år vært på vei ned de siste årene. Dette gjelder både brutto- og nettoinnvandringen. I figur 2 ser vi at bruttoinnvandringen nådde sitt høyeste nivå i 2011 med nesten 80 000 personer, mens nettoinnvandringen (altså innvandring minus utvandring) var på sitt høyeste året etter, med over 47 000 personer. Innvandringen i 2019 var omtrent som året før, mens utvandringen gikk ned med omtrent 7 500 personer (SSB, 2020c).

Av de omtrent 27 000 personene som utvandret fra Norge i 2019, hadde om lag to tredjedeler ikke norsk statsborgerskap (SSB, 2020d). Blant innvandrere har utflyttingen en sammenheng med hvorfor de innvandret til Norge til å begynne med. Utvandring er mer utbredt blant arbeidsinnvandrere enn det er blant flyktninger og familieinnvandrere (Kirkeberg, 2019a).

Landbakgrunner

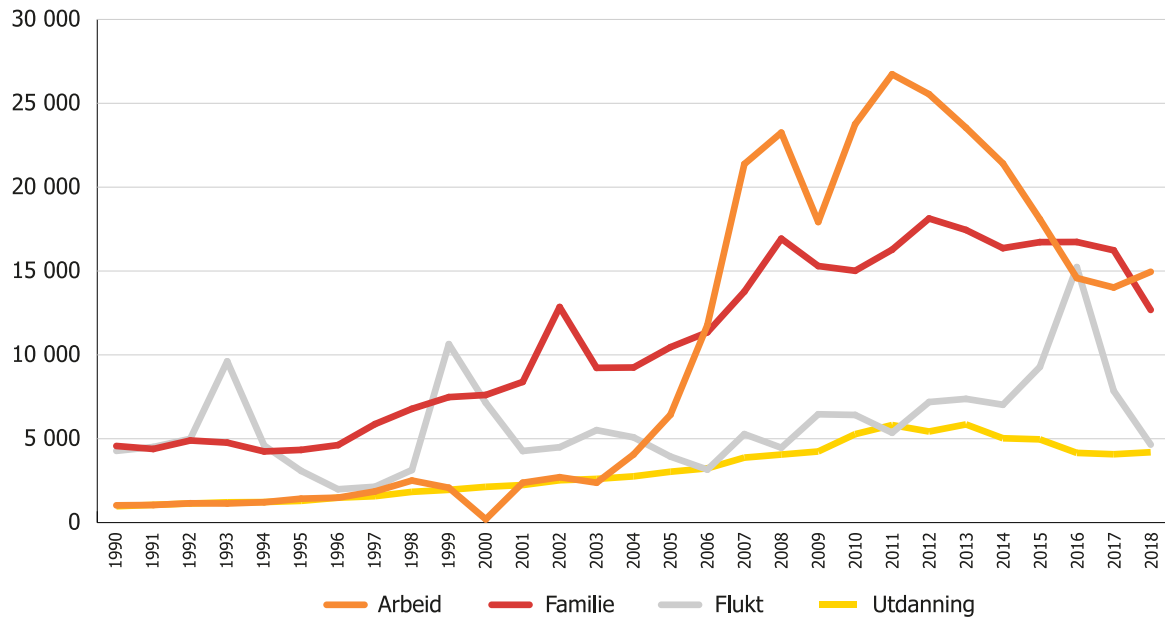
◆ **Figur 3.** Mest utbredte opprinnelsesland blant innvandrere i Norge, 2019 (IMDi, 2019b)

Per januar 2019 har litt mer enn 250 000 innvandrerne i Norge bakgrunn fra øst-europeiske land, tilsvarende en tredjedel av alle innvandrere i Norge. Om lag 237 000 personer har bakgrunn fra asiatiske land (inkludert Tyrkia), mens omtrent 96 000 innvandrere er fra afrikanske land. Videre har vi oppunder 70 000 nordiske innvandrere og omtrent 75 000 innvandrere fra andre vest-europeiske land (IMDi, 2019c). Om vi anvender todelingen som brukes i en del statistikker har vi om lag 418 000 innvandrere fra landgruppe 2 og om lag 347 000 innvandrere fra landgruppe 1, henholdsvis 55 prosent og 45 prosent. Når det gjelder enkeltland, ser vi i figur 3 at innvandrere fra Polen er den klart største gruppen (nær 100 000 personer), etterfulgt av innvandrere fra Litauen (omtrent 39 000), Sverige (36 000), Syria (31 000) og Somalia (29 000).

Innvandringsgrunner

◆ **Figur 4.** Innvandringer etter innvandringsgrunn blant ikke-nordiske innvandrere, 1990-2018 (SSB, 2019g)

På 2000-tallet har særlig arbeidsinnvandringen til Norge vært høy, i kjølvannet av utvidelsen av EU og EØS i 2004. I figur 4 ser vi at arbeidsinnvandringen nådde en topp i 2011, og at den deretter gikk nedover frem til 2017. Etter de mange asylkomstene i 2015, ble 2016 et toppår for antall personer som bosettes som flyktninger. Siden har dette tallet gått kraftig ned. Familieinnvandring¹ utgjør en høy andel av den årlige innvandringen, og har i ulike perioder, senest i 2016 og 2017, vært den vanligste innvandringstypen.

1 I denne statistikken rommer denne kategorien både familieinnvandring til referansepersoner som er flyktninger, andre innvandrere og norske statsborgere.

Botid og aldersfordeling

Det er naturlig nok stor variasjon i hvor lenge innvandrere har bodd i Norge. I og med at vi gjerne tenker på integrering som en prosess som tar tid, undersøkes ofte betydningen av botid for ulike målbare utfall. Per 2019 er det mange innvandrere som har kort botid. Det er om lag 40 000 personer som har bodd i Norge i mindre enn ett år, mens den største enkeltgruppen er de omtrent 48 000 som har to års botid. En tredjedel av alle innvandrerne i Norge har mindre enn seks års botid, mens halvparten av alle innvandrere har mindre enn ni års botid (SSB, 2019h).

Aldersfordelingen er svært ulik mellom innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen for øvrig. Norskfødte med innvandrerforeldre er i all hovedsak unge mennesker under 45 år. Ni av ti er under 25 år, og en tredjedel er under skolealder. Aldersfordelingen i innvandrerbefolkningen avviker også fra befolkningen for øvrig, med større andeler i 20-, 30- og 40-årene, og mindre andeler både blant barn og eldre. Befolkningen for øvrig er betraktelig mer jevnt fordelt mellom alderskategorier (Dzamarija, 2019a).

Utdanning og kompetanse
bidrar til integrering og sosial
mobilitet blant innvandrere.

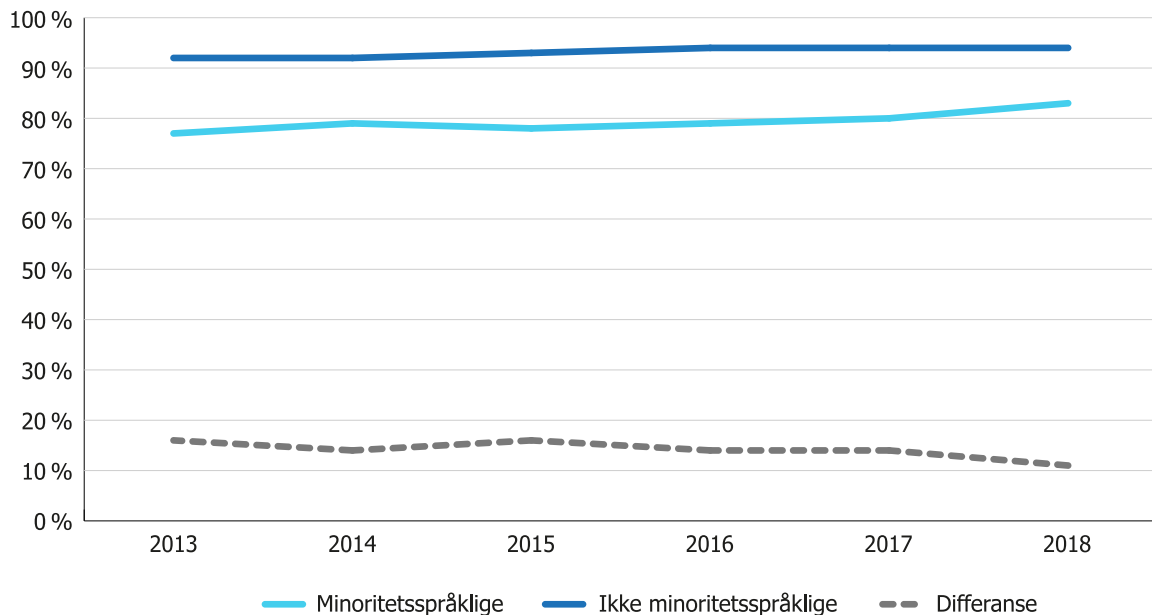
3 Utdanning og kvalifisering

Utdanning er en viktig kilde til å forstå sin omverden og til å forbedre sin livssituasjon. Utvikling av kunnskap og kompetanse kan både betraktes som mål i seg selv, og som en sentral faktor for å oppnå viktige mål på andre områder, som deltakelse i arbeidslivet, selvhjulpenhet og utjevning av levekårsulikhet. Utdanning og kvalifisering er derfor en nøkkel til integrering, og utgjør det første av fire innsatsområder i regjeringens integreringsstrategi (Kunnskapsdepartementet, 2018).

For innvandrere og deres barn er det avgjørende å tilegne seg tilstrekkelige norskkunnskaper til å forstå og fungere i det norske samfunnet. Videre har det norske arbeidsmarkedet utviklet seg slik at det har blitt færre jobber med lave kvalifikasjonskrav, og større risiko for å falle utenfor arbeidsmarkedet dersom man har lav formell kompetanse. Det blir dermed avgjørende for integreringen at barn og unge med innvandrerbakgrunn ikke blir hengende langt etter i skolesystemet, og at voksne innvandrere som har behov for det får muligheten til å utvikle sin kompetanse i tråd med arbeidsmarkedets behov.

Barnehagedeltakelse

◆ **Figur 5.** Andel barn 1-5 år i barnehage, 2013-2018 (IMDi, 2019h)

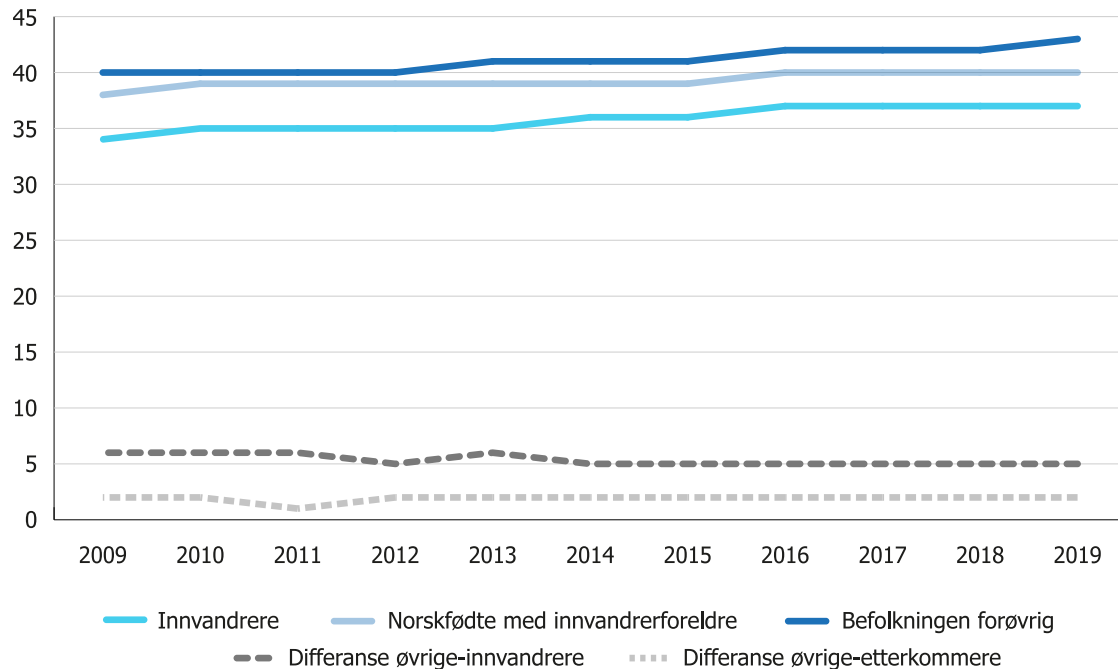
Deltakelse i barnehage er positivt for minoritetsspråklige barns språkutvikling og integrering. En rekke norske studier har funnet positive virkninger av barnehagedeltakelse, tidlig start og gratis kjernetid (f.eks. Bråten m.fl., 2014; Drange og Havnes, 2015; Drange, 2016; 2018).

I statistikken omfatter minoritetsspråklige barn de barna som har et annet *morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. Totalt var 83 prosent av minoritetsspråklige barn i barnehage i 2018, en økning på 6 prosentpoeng siden 2013. Fremdeles er likevel deltakelsen større blant de ikke-minoritetsspråklige barna. Blant disse var andelen 94 prosent i 2018, noe som kun innebærer en marginal økning siden 2013. I figur 5 ser vi at differansen mellom minoritetsspråklige og ikke-minoritetsspråklige barn har gått ned, fra 16 prosentpoeng i 2013 til 11 prosentpoeng i 2018.

Statistikken er også tilgjengelig for barn i de ulike alderstrinnene. De største forskjellene er å finne blant ett- og to-åringene. Samtidig er det også her økningen i deltakelse over tid blant de minoritetsspråklige er størst. Halvparten av minoritetsspråklige ett-åringere var i barnehage i 2018, en økning på 10 prosentpoeng fra 2013. Blant ikke-minoritetsspråklige barn er fire av fem ett-åringere i barnehage. Fra og med barna blir tre år er over 90 prosent av de minoritetsspråklige barna i barnehage (IMDi, 2019h).

Grunnskolepoeng

◆ **Figur 6.** Gjennomsnittlige grunnskolepoeng, 2009-2019 (SSB, 2019i)

Karakternivå i grunnskolen er den enkeltfaktoren som har størst betydning for fullføring av videregående opplæring. Det er systematiske forskjeller i gjennomsnittlige grunnskolepoeng ut fra kjønn og innvandrerbakgrunn. I tillegg vet vi at barn av foreldre med høyere utdanning i gjennomsnitt oppnår bedre karakterer enn barn av foreldre uten høyere utdanning (Utdanningsdirektoratet, 2017).

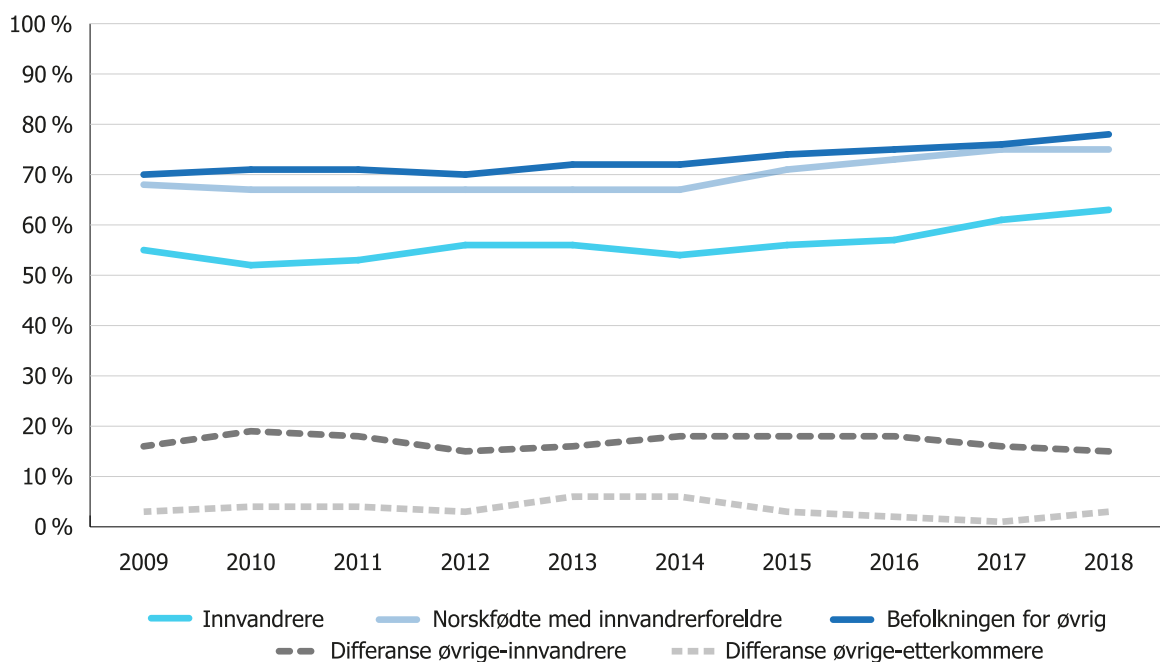
I gjennomsnitt oppnår innvandrere om lag 5 poeng (altså tilsvarende en halv karakter) færre enn jevnaldrende i øvrig befolkning. Forskjellen er betydelig mindre (om lag 2 poeng) mellom norskfødte med innvandrerforeldre og jevnaldrende i øvrig befolkning (SSB, 2019i). I figur 6 ser vi at gjennomsnittet har økt i alle grupper mellom 2009 og 2019, mens forskjellene mellom gruppene har vært nokså stabile i hele perioden.

I 2019 har Stoltenberg-utvalget (NOU 2019:3) aktualisert kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp. I snitt oppnår jentene nesten 5 grunnskolepoeng fler enn guttene, i alle kategorier. Om vi undersøker betydningen av kjønn og innvandrerbakgrunn sammen, finner vi et spenn på om lag 10 poeng mellom innvandregutter og jenter med norske foreldre.

Blant innvandrerne spiller også landbakgrunn og alder ved innvandring en rolle for gjennomsnittlig oppnådd karakternivå. Elever som innvandret før de fylte 7 år gjør det like sterkt som norskfødte med innvandrerforeldre, mens de som innvandret senere i snitt ligger 5 poeng under. Videre oppnår innvandrere fra landgruppe 1 om lag 4 poeng fler enn innvandrere fra landgruppe 2 (IMDi, 2019i).

Fullføring av videregående opplæring

◆ **Figur 7.** Andel personer i alderen 16-24 år som har fullført videregående opplæring innen fem år, 2009-2018 (IMDi, 2019j)

Fra og med Reform 94 har det vært vanlig å måle andelen som fullfører videregående opplæring innen fem år etter oppstart. Etter å ha ligget nokså stabilt rundt 70 prosent i perioden 1999-2014, har andelen som fullfører innen fem år steget til 75 prosent i 2018 (Utdanningsdirektoratet, 2019b). Blant innvandrere i alderen 16 til 24 år² var fullføringsandelen 63 prosent i 2018. Andelen blant

2 Mens SSBs statistikkbank gir informasjon om alle elever i videregående opplæring, gir IMDi statistikkløsning informasjon om fullføring blant elever mellom 16 og 24 år, som var under 20 da de begynte. Disse utgjør også over 98 prosent av hvert kull som begynner i videregående opplæring (SSB, 2019i), slik at det vil være svært små utslag på gruppenivå om man velger denne avgrensningen eller ikke. Likevel vil det i andre sammenhenger være interessant å følge med på voksne i videregående opplæring, hvorav mange er innvandrere.

norskfødte med innvandrerforeldre var betydelig høyere (75 prosent), og nesten på nivå med øvrig befolkning (78 prosent). Figur 7 viser at økningen siden 2014 har vært noe større blant innvandrere og etterkommere, henholdsvis 9 og 8 prosentpoeng, enn blant unge med norske foreldre (5 prosentpoeng).

Når vi undersøker betydningen av innvandrerbakgrunn og kjønn sammen er det særlig et gap mellom mannlige innvandrere og de andre gruppene. Blant mannlige innvandrere som startet i videregående opplæring i 2013, hadde 54 prosent gjennomført innen 2018. Kjønnforskjellen er større blant innvandrere (18 prosentpoeng) enn den er for norskfødte med innvandrerforeldre (13 prosentpoeng) og øvrig befolkning (9 prosentpoeng) (IMDi, 2019j).

Utover innvandrerbakgrunn og kjønn er sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring også systematisk ulik med hensyn til et knippe andre sentrale variabler, som sosioøkonomisk bakgrunn, karakterer fra grunnskolen og hvilket utdanningsprogram man begynner på.

Det er veldokumentert at foreldrenes sosioøkonomiske posisjon har mye å si for hvordan det går med barna i utdanningssystemet (Bakken m.fl., 2016). I og med at mange unge innvandrere har foreldre med lavere utdanning og lavere inntekt enn gjennomsnittet, kan ulik sosioøkonomisk bakgrunn også være en delforklaring på innvandrernes lavere sannsynlighet for å fullføre.

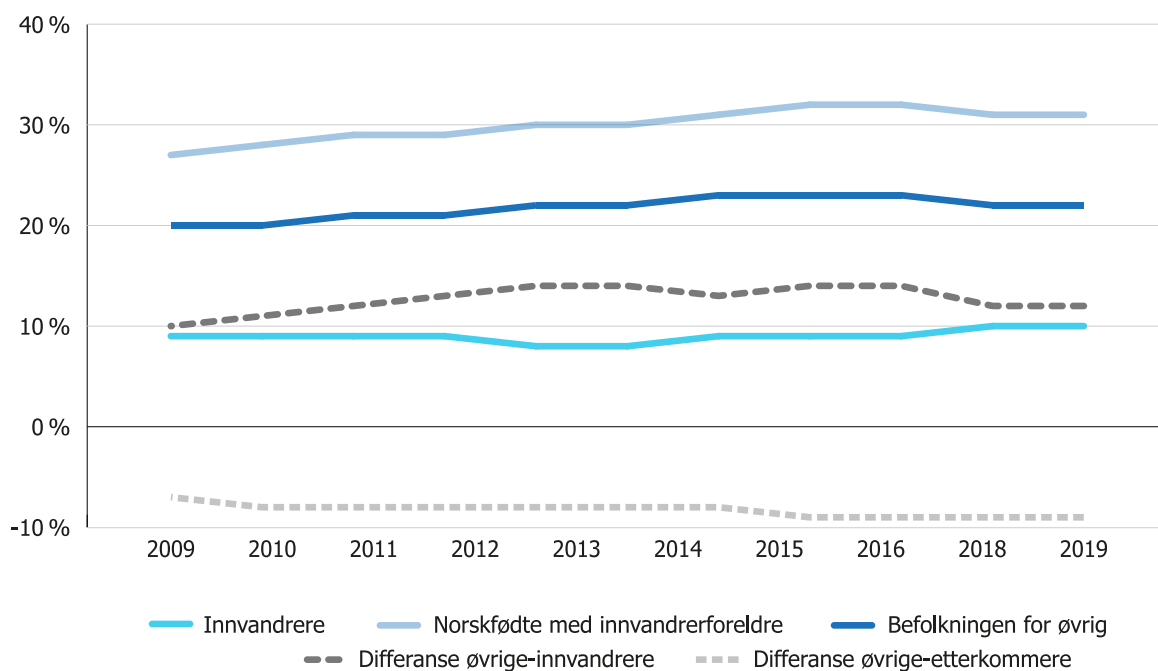
Norskfødte med innvandrerforeldre fullfører videregående opplæring i høyere grad enn foreldrenes utdanningsnivå skulle tilsi (Utdanningsdirektoratet, 2017). På bakgrunn av dette mønsteret, i tillegg til høye målinger av tid brukt på lekser og ambisjoner for høyere utdanning, har forskere identifisert et eget utdanningsdriv blant minoritets elever (Bakken og Hyggen, 2018). Det er imidlertid ikke like entydig at unge utenlandsfødte fullfører i høyere grad enn foreldrenes utdanningsnivå skulle tilsi (Utdanningsdirektoratet, 2017; Bratholmen, 2019). Unge innvandrere har ofte ytterligere særegne utfordringer, og mer å ta igjen overfor jevnaldrende i øvrig befolkning. Dette gjelder ikke minst dersom man har kommet til Norge sent i skoleløpet, med lite eller i noen tilfeller ingen utdanning fra opprinnelseslandet. Botid og landbakgrunn er dermed relevante variabler som påvirker fullføringsgraden blant unge innvandrere (Bratholmen, 2019; SSB, 2019b; 2019d).

Det er stor forskjell på fullføringsandelen på yrkesfaglige og studieforberedende utdanningsprogram – henholdsvis 62 og 88 prosent i 2018 (SSB 2019c). Andelen er spesielt lav blant mannlige innvandrere på yrkesfag. I 2018 var den 40 prosent (SSB, 2019e). En av utfordringene innen yrkesfaglig opplæring er at det hvert år er flere søkere til toårig læreplass etter Vg2, enn plasser som blir gjort tilgjengelig.

Blant 36 000 søkere under 25 år³ til læreplass i 2017 og 2018, var i underkant av 4 000 innvandrere og litt under 1 000 etterkommere. Andelen som ikke får læreplass er betydelig høyere blant unge med innvandrerbakgrunn. Dette gjaldt 38 prosent i begge gruppene, mot 22 prosent blant unge med norske foreldre (Utdanningsdirektoratet, 2019a; 2019b).

Deltakelse i høyere utdanning

◆ **Figur 8.** Andel personer 19-34 år som deltar i høyere utdanning, 2009-2019 (SSB, 2020m)

I 2019 var 31 prosent av etterkommere i alderen 19-34 år registrert som studenter. Dette er en betydelig høyere andel enn blant jevnaldrende i øvrig befolkning, der 22 prosent var studenter. Blant innvandrere i denne aldersgruppen er det en langt lavere andel (10 prosent) som er i gang med høyere utdanning. I figur 8 ser vi at forskjellene mellom gruppene har vært nokså stabile gjennom perioden 2009-2019. I alle gruppene er andelen høyest blant kvinnene. 35 prosent av norskfødte kvinner med innvandrerforeldre er studenter i denne alderen.

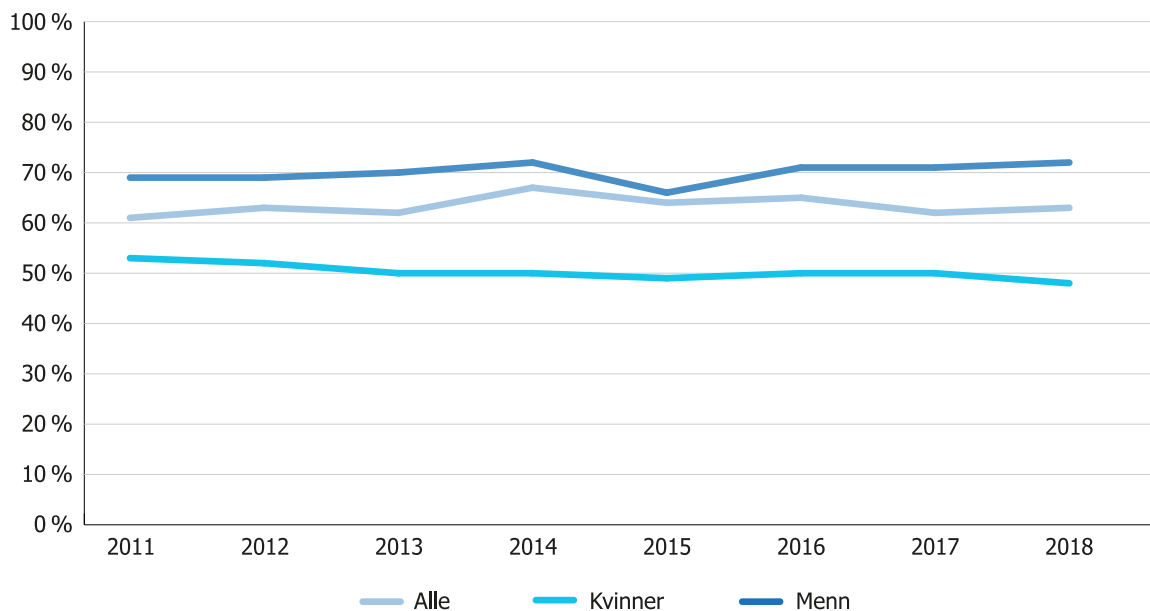
³ Ungdomsretten gir personer mellom 16 og 24 år som har fullført grunnskole, rett til videregående opplæring (Opplæringslova, § 3-1). Statistikken omfatter kun søkere som har ungdomsrett.

ISF (2019) omtaler utdanningsmønsteret blant etterkommerne som polarisert, i den forstand at de både er overrepresentert i høyere utdanning og i gruppen som ikke har fullført videregående opplæring. Videre er det store forskjeller blant norskfødte med innvandrerforeldre ut fra foreldrenes landbakgrunn, både i påbegynt og fullført høyere utdanning. Særlig er det en tendens til at norskfødte med innvandrerforeldre fra India, Sri Lanka og Vietnam ofte tar høyere utdanning (Bratholmen, 2019; ISF, 2019).

Slik tilfellet også er med videregående opplæring, fullfører norskfødte med innvandrerforeldre høyere utdanning i større grad enn foreldrenes utdanningsnivå skulle tilsi (Bratholmen, 2019). Kirkeberg (2019b) sammenligner etterkommeres utdanningsnivå i 2017 direkte med foreldrenes utdanningsnivå i 1993, og finner en høy grad av mobilitet. Slike funn har blitt satt i sammenheng med et eget utdanningsdriv i gruppen, der familiens migrasjonshistorie og foreldrenes forventninger er mulige forklaringer (ISF, 2019).

Introduksjonsprogrammet

◆ **Figur 9.** Andel i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program, 2011-2018 (IMDi, 2019e)

Den primære målgruppen for introduksjonsprogrammet er nyankomne flyktninger og familieegjenforente til flyktninger, i alderen 18 til 55 år. Etter en betydelig økning i kjølvannet av de mange asylankomstene i 2015, er antall deltakere nå på vei ned.

På det meste deltok nær 29 000 personer i løpet av 2017. I løpet av 2019 deltok nær 21 000 personer (IMDi, 2020c).

Den nasjonale målsetningen er at 70 prosent av deltakerne skal være i arbeid eller utdanning⁴ ett år etter avsluttet program. Resultatene har vært nokså stabile over tid. Vi ser i figur 9 at det er en betydelig kjønnsforskjell. Fra 2017-kullet var 72 prosent av mennene og 48 prosent av kvinnene i arbeid eller utdanning i 2018.

Overgang til arbeid eller utdanning registreres også direkte etter avsluttet program. Etter å ha ligget nokså stabilt mellom 44 og 48 prosent i perioden 2010-2017, økte andelen med direkte overgang til 55 prosent i 2018. Økningen skyldes i hovedsak at flere har gått over til videregående opplæring enn tidligere år (IMDi, 2019f; 2019g).

Andelen av deltakerne som tar grunnskolefag og fag i videregående skole, som integrert del av programmet, er tydelig økende. I 2019 var det 27 prosent av deltakerne som tok grunnskolefag og 12 prosent som tok fag i videregående skole. I 2015 var de tilsvarende andelene henholdsvis 17 prosent og 3 prosent (IMDi, 2020c).

⁴ Dette måles i en referanseuke i november hvert år. Arbeid innebærer minst en times avtalt arbeidstid i referanseuken. Utdanning tilsier utdanning på minst videregående nivå.

Store levekårsforskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning er til hinder for vellykket integrering.

4 Arbeid og økonomi

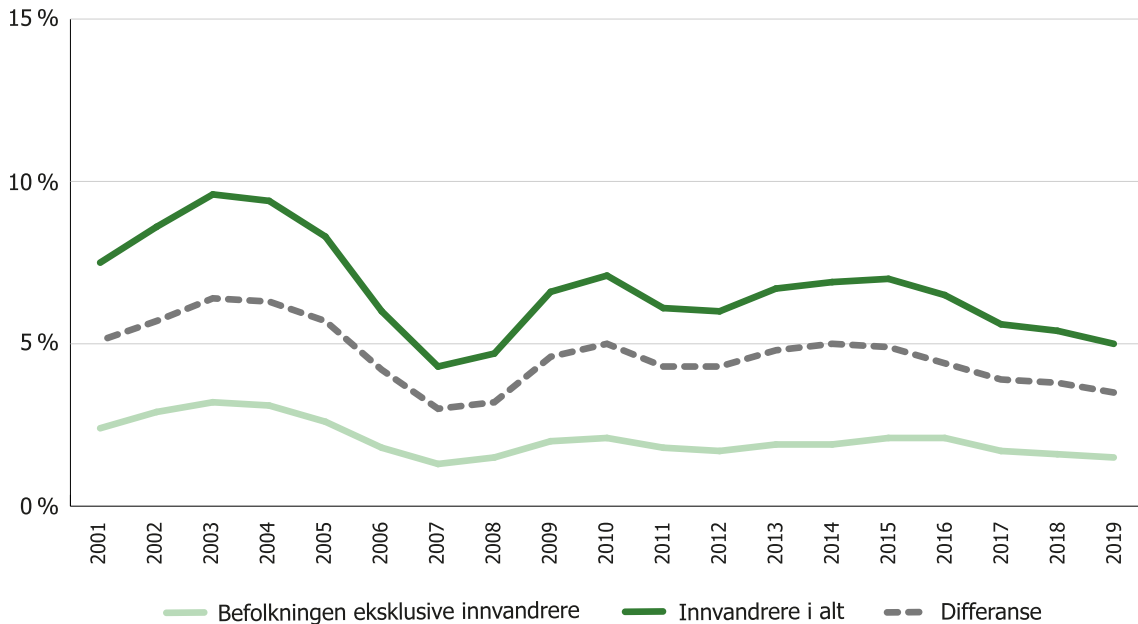
Innvandrerens deltakelse i arbeidsliv står sentralt i norsk integreringspolitikk, og utgjør det andre innsatsområdet i regjeringens integreringsstrategi (Kunnskapsdepartementet, 2018). Målet om økt deltakelse i arbeidslivet begrunnes på flere måter. Arbeidsdeltakelse er en kilde til selvstendighet for den enkelte, og er den viktigste veien til økonomisk selvforsørgelse. Arbeidslivet er også en viktig arena for sosial integrering, og gir muligheter til å utvikle sosiale bånd, nettverk og tilhørighet. Målet om høy sysselsetting blant innvandrere har også en samfunnsøkonomisk begrunnelse, og anses av flere som en forutsetning for den norske velferdsstatsmodellen på sikt (NOU 2017:2).

Den norske samfunnsmodellen bygger på et mål om små forskjeller (Finansdepartementet, 2019). Store forskjeller i levekår mellom innvandrere og øvrig befolkning kan være til hinder for integreringen. Utjevning av levekårsforskjeller er derfor et sentralt mål i integreringspolitikken. Veien til dette går primært gjennom arbeidsdeltakelse og økonomisk selvforsørgelse. Samtidig kan mange arbeidsforhold være preget av midlertidighet, ufrivillig deltid og lav inntekt. Dermed er det verdifullt å følge med på utviklingen i inntektsforhold uavhengig av sysselsettingsstatistikken.

Videre danner også boforhold viktige rammer for folks økonomi og levekår. I internasjonale sammenhenger utmerker den norske boligmodellen seg med en høy eierandel, en høy andel lånefinansierte boliger, og en lav andel offentlig subsidierte leieboliger (Eurostat, 2019; OECD, 2020). Videre har det norske boligmarkedet vært preget av sterk prisstigning gjennom 1990-, 2000- og 2010-tallet. Boligeiendom utgjør en stor andel av formuen for mange. Mekanismene på boligmarkedet har dermed potensiale til å skape økonomiske vinnere og tapere, og til å videreføre økonomisk ulikhet fra generasjon til generasjon (Umblis m.fl., 2019).

Arbeidsledighet

◆ **Figur 10.** Registrert arbeidsledige som andel av arbeidsstyrken (15-74 år), fjerde kvartal, 2001-2019 (SSB, 2020I)

Innvandrere har betydelig større sannsynlighet for å være arbeidsledig enn befolkningen ellers. Per fjerde kvartal 2019 var om lag 24 400 innvandrere og 35 000 i øvrig befolkning registrert helt ledige⁵. Som andel av arbeidsstyrken⁶ i alderen 15-74 år utgjorde dette 5,0 prosent av innvandrere og 1,5 prosent av befolkningen eksklusive innvandrere. Ledigheten er høyere blant innvandrere fra landgruppe 2 enn blant innvandrere fra landgruppe 1 (henholdsvis 6,0 og 4,1 prosent per fjerde kvartal 2019) (SSB, 2020I).

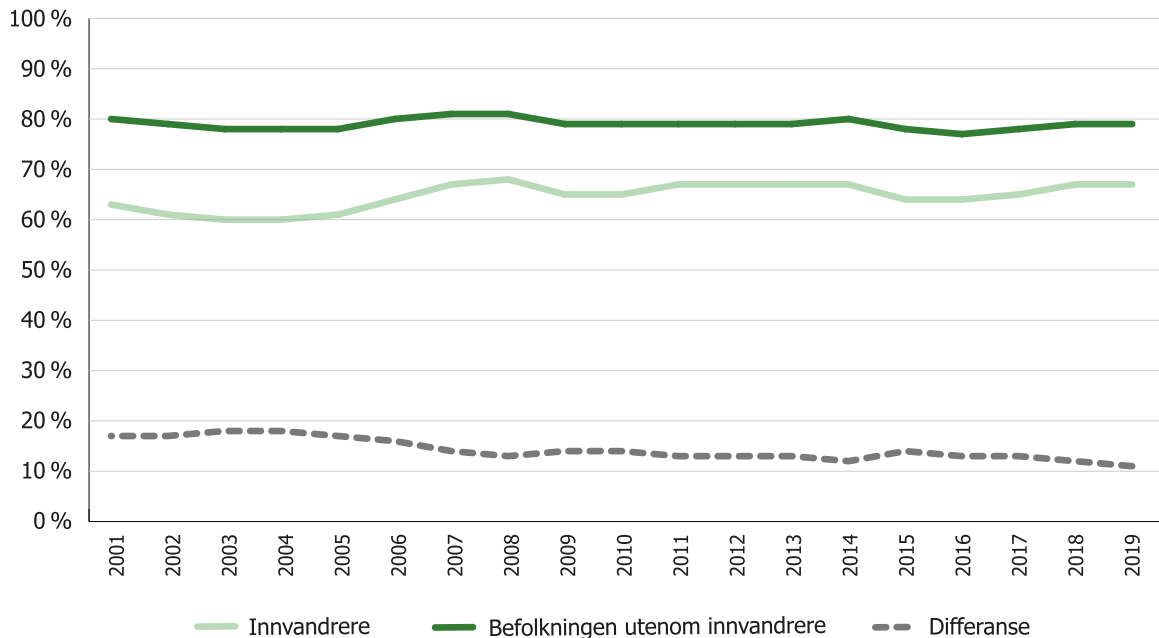
I figur 10 ser vi at arbeidsledigheten gikk ned mellom 2015 og 2019. Forskjellen mellom innvandrere og øvrig befolkning har også blitt mindre. Differansen på 3,5 prosentpoeng i 2019 er den laveste for fjerde kvartal siden 2008.

5 Personer som deltar i arbeidsmarkedstiltak inngår ikke i denne kategorien. Per fjerde kvartal 2019 var om lag 7 100 innvandrere og 7 700 i øvrig befolkning registrert som deltakere i arbeidsmarkedstiltak.

6 Arbeidsstyrken er definert som summen av sysselsatte og helt ledige, det vil si alle som tilbyr sin arbeidskraft på arbeidsmarkedet.

Syssetting

◆ **Figur 11.** Andel sysselsatte⁷ blant personer 20-66 år, 2001-2019 (SSB, 2020n)

Syssettingen var moderat stigende i Norge mellom 2016 og 2019. I figur 11 ser vi at økningen har vært noe sterkere blant innvandrere enn i øvrig befolkning. I 2019 var 67 prosent av innvandrerne i aldersgruppen 20-66 år sysselsatt, mot 79 prosent i den øvrige befolkningen. Forskjellen på 11 prosentpoeng er den minste i hele perioden 2001-2019. Størst var den i 2003 og 2004 med 18 prosentpoeng, før den markante økningen i arbeidsinnvandring som skjedde fra og med 2005.

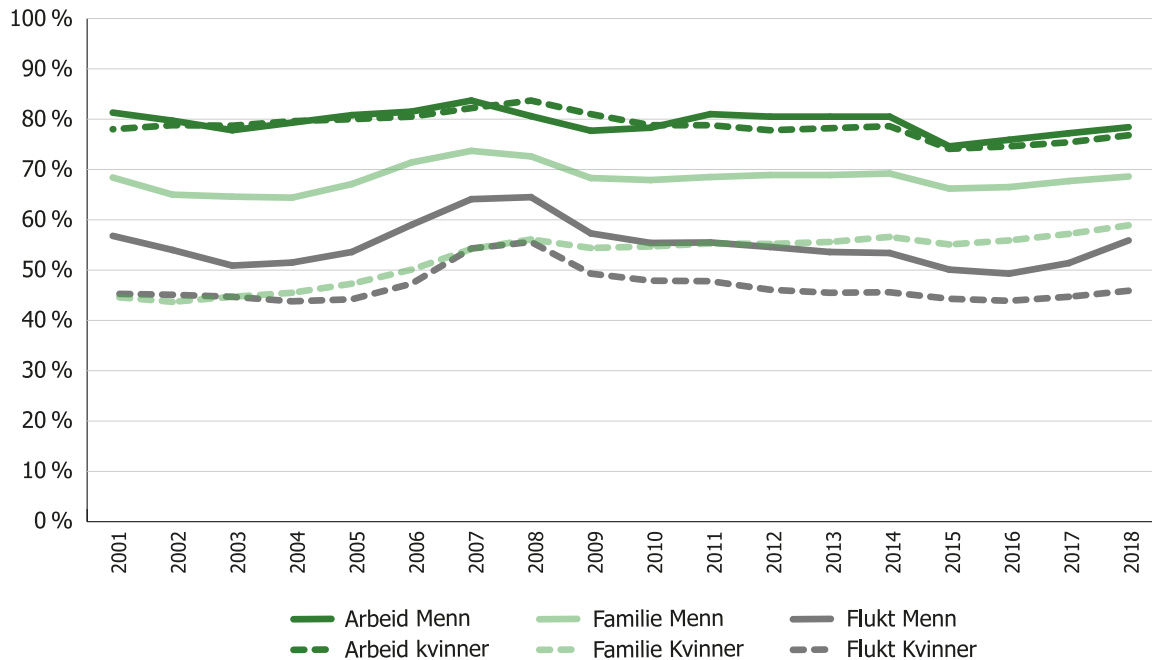
Olsen (2018a; 2018b; 2020) har undersøkt syssetting blant norskfødte med innvandrerforeldre fra landgruppe 2. Denne avgrensningen kan begrunnes med at gruppen utgjør over 9 av 10 av alle norskfødte med innvandrerforeldre i de mest yrkesaktive aldersgruppene. Andelen som er sysselsatt i denne gruppen er høyere enn blant jevnaldrende innvandrere, men lavere enn blant jevnaldrende i befolkningen for øvrig. I aldersgruppen 20-39 år var 70 prosent av de norskfødte med innvandrerforeldre fra landgruppe 2, sysselsatt i 2018. Den tilsvarende andelen blant jevnaldrende i øvrig befolkning var 79 prosent. Blant unge voksne innvandrere fra landgruppe 2 i samme aldersgruppe var andelen 60 prosent (Olsen, 2020)⁸.

7 Definisjonen av syssetting som brukes oftest både av SSB og av internasjonale organisasjoner som ILO og OECD innebærer å være i lønnet arbeid minst 1 time i løpet av en gitt referanseuke.

8 Disse andelenene er beregnet fra tabell A 16, A 17 og A 18 i vedlegget til Olsens rapport.

Syssetting og innvandringsgrunn

◆ **Figur 12.** Andel sysselsatte (20-66 år) fordelt på kjønn og innvandringsgrunn, 2001-2018 (SSB, 2019k)

Bak sysselsettingsandelen for alle innvandrere ligger det mye variasjon mellom grupper. Ikke minst har den opprinnelige årsaken til at en person har innvandret til Norge, mye å si for sannsynligheten for sysselsetting. Mens mange arbeidsinnvandrere har en arbeidstilknypning fra dag én, er det mange grunner til å forvente at veien til (varig) sysselsetting kan være lengre og mer krevende for mange flyktninger. I aldersgruppen 20-66 år var 78 prosent av arbeidsinnvandrerne sysselsatt i 2018. Dette er omtrent på nivå med sysselsettingsandelen for denne aldersgruppen i den øvrige befolkningen. Blant flyktninger og deres familiegjenforente mellom 20 og 66 år var 52 prosent sysselsatt i 2018.

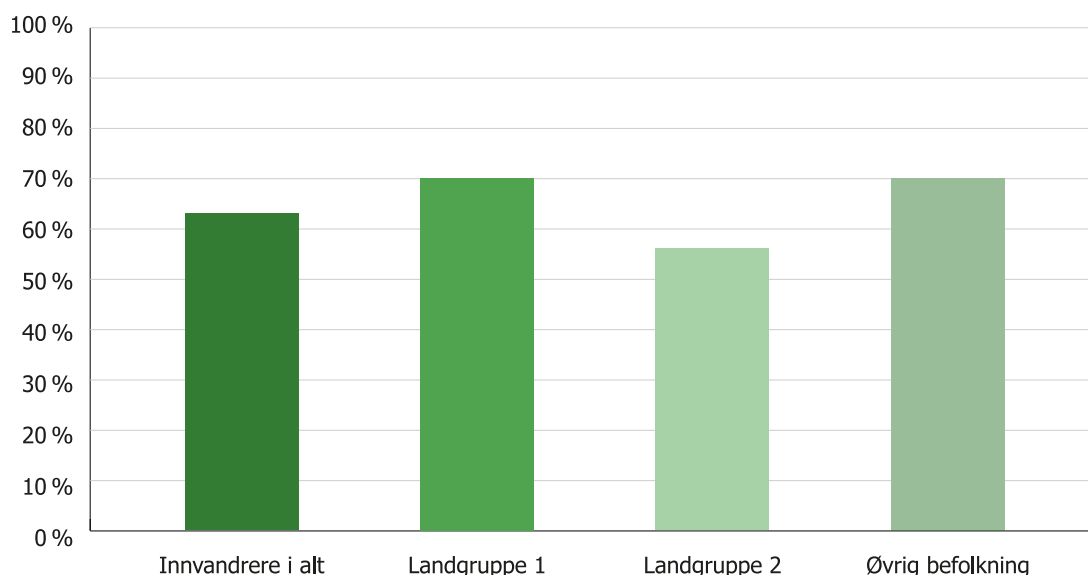
Sysselsettingsandelene er høyere blant menn enn blant kvinner. Mens dette gjelder både i ulike innvandrergupper og i majoritetsbefolkningen, er kjønnsforskjellene vesentlig større blant flyktninger og familieinnvandrere. I 2018 utgjorde kjønnsforskjellen i aldersgruppen 20-66 år 10 prosentpoeng både blant flyktninger og blant familieinnvandrere, mot kun 1,5 prosentpoeng blant arbeidsinnvandrere og 3,5 prosentpoeng i den øvrige befolkningen. Kvinner med fluktbakgrunn er den eneste gruppen der under halvparten er sysselsatt, 46 prosent i 2018. Figur 12 viser at menn med fluktbakgrunn er den gruppen der sysselsettingen har økt mest de siste årene, fra 49 prosent i 2016 til 56 prosent i 2018.

I statistikken som er omtalt så langt omfatter de ulike gruppene både personer med kort og lang botid i Norge. Særlig blant flyktninger med kort botid forventer vi å finne lav sysselsetting. Gjennom registerstudier som følger individer over lengre perioder har forskere undersøkt betydningen av botid for flyktningers sysselsetting. Bratsberg m.fl. (2016; 2017) har dokumentert at sysselsettingen blant flyktninger stiger raskt de første årene etter bosetting, før det er en tendens etter 7-10 års botid til at andelen faller noe for menn, og stagnerer for kvinner. Røed m.fl. (2019) finner at et lignende mønster også gjør seg gjeldende for de første årskullene med flyktninger som deltok i introduksjonsprogrammet.

Hernes og kolleger (2019) undersøker sysselsettingsandeler blant flyktninger i de tre skandinaviske landene frem til 8 år etter bosetting. Mens man i Danmark har lagt mest vekt på å få flyktninger raskt i arbeid, ser vi at andelen sysselsatte i Norge og Sverige overstiger den i Danmark etter 3-5 år. Ved 8 års botid er andelen noe høyere i Norge enn i Sverige. Samtidig tyder svensk forskning med et lengre tidsperspektiv på at man der ikke ser den samme stagningen ved 7-10 års botid som i Norge, men heller at andelen der fortsetter å stige sakte frem mot 15-20 års botid (Åslund m.fl., 2017; Ruist, 2018).

Arbeidstid

◆ **Figur 13.** Andel av lønnsinntakere (20-66 år) som jobber 35 timer eller mer i uken, 2018 (SSB, 2019a)

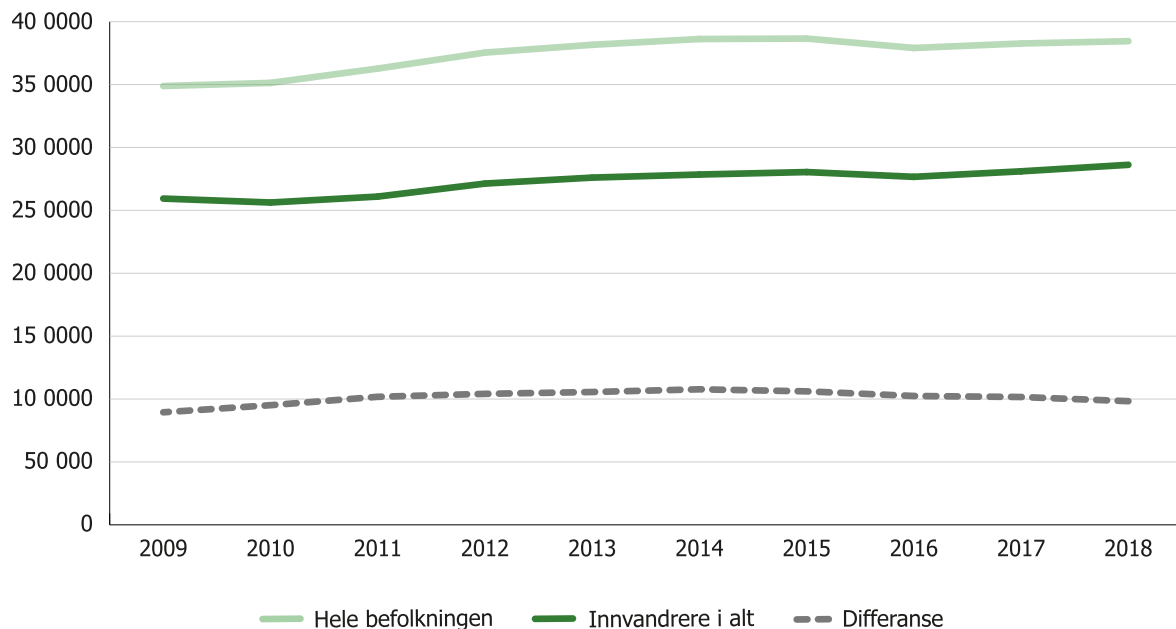

Blant lønsmottakere⁹ i alderen 20-66 år jobbet 63 prosent av innvandrere heltid, definert som 35 timer eller mer i uken i 2018 (figur 13). Til sammenligning var den tilsvarende andelen 70 prosent blant lønsmottakere i den øvrige befolkningen. Videre jobber 56 prosent av lønsmottakende innvandrere fra landgruppe 2 heltid, mens det samme gjelder 70 prosent av lønsmottakende innvandrere fra landgruppe 1. Andelen som jobber mindre enn 10 timer i uka er tilnærmet lik blant innvandrerne (7 prosent) som blant lønsmottakere i befolkningen for øvrig (6 prosent).

I arbeidskraftundersøkelsen 2019 svarte 17 prosent av de deltidsansatte innvandrerne at de har forsøkt å få avtalt lengre arbeidstid. Dette kan omtales som undersyssetning eller ufrivillig deltid. Den tilsvarende andelen blant deltidsansatte i øvrig befolkning var 9 prosent. Om man ser nærmere på kjønn og todelt landbakgrunn, er det menn fra landgruppe 2 som i størst grad rapporterer om undersyssetning. Av de deltidsansatte i denne gruppen hadde 21 prosent forsøkt å få avtalt en større stillingsprosent (SSB, 2020b). Gruppeforskjellene i arbeidstid og undersyssetning har sammenheng med at særlig innvandrere fra landgruppe 2 er overrepresentert i yrker der deltid er utbredt. Dette gjelder blant annet yrker innen renhold, pleie og omsorg (Olsen, 2019).

Inntekt

◆ **Figur 14.** Medianinntekt etter skatt i 2018-kroner, justert for husholdningsstørrelse, 2009-2018 (SSB, 2020a; 2020h)

⁹ Personer som ikke er sysselsatt inngår ikke i statistikken. I og med at sysselsettingen er lavere blant innvandrere, ville forskjellene blitt noe større om andelen var beregnet ut fra alle personer i en viss alder heller enn fra alle lønsmottakere.

Innvandrere har lavere medianinntekt enn befolkningen som helhet. Figur 14 viser medianinntekt etter skatt¹⁰, justert for husholdningsstørrelse¹¹, og med hjelp av konsumprisindeksen (SSB, 2020a) beregnet til 2018-kroner.

Samlet har både innvandrere og befolkningen som helhet hatt en positiv inntektsutvikling mellom 2009 og 2018. Inntektsnivået blant innvandrere ligger imidlertid omtrent 100 000 kroner lavere enn inntektsnivået i befolkningen som helhet. Forskjellen økte mellom 2009 og 2014, før den har gått noe ned mellom 2014 og 2018. I 2018 var forskjellen på omtrent 98 000 kroner, mens den var omtrent 108 000 kroner i 2014.

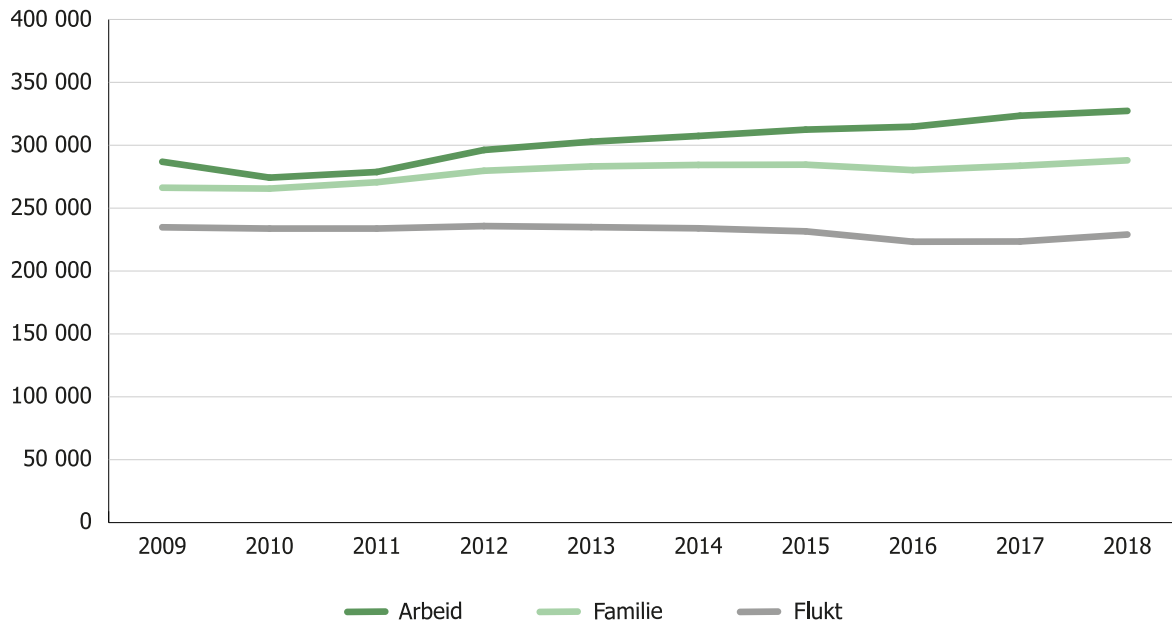
Norskfødte med innvandrerforeldre har som gruppe et inntektsnivå som er høyere enn jevnaldrende innvandrere, men lavere enn jevnaldrende i øvrig befolkning (Strøm og Bye, 2017; Epland og Kirkeberg, 2018a). Videre har det blitt vist at de har et høyere inntektsnivå enn foreldrene deres hadde i tilsvarende alder (Epland og Kirkeberg, 2018b; Kirkeberg, 2019b).

10 Utover yrkesinntekter omfatter statistikken også overføringer fra det offentlige, samt eventuelle kapitalinntekter.

11 SSB bruker EUs skala til å justere inntekt for husholdningsstørrelse. I denne skalaen får første voksne husholdningsmedlem vekt lik 1,0, mens neste voksne får vekt lik 0,5 og barn vekt lik 0,3. Se f. eks. Omholt (red., 2019).

Inntekt og innvandringsgrunn

◆ **Figur 15.** Medianinntekt etter skatt i 2017-kroner, justert for husholdningsstørrelse, 2009-2018 (SSB, 2020a; 2020h)

Inntektsnivået er særlig lavt blant personer med fluktbakgrunn, med en medianinntekt på 229 000 kroner i 2018. I løpet av perioden 2009 til 2018 har heller ikke inntektsnivået for denne gruppen steget mer enn konsumprisindeksen (figur 15). Blant arbeidsinnvandrere har det vært en nokså sterk vekst i inntektsnivået mellom 2011 og 2018.

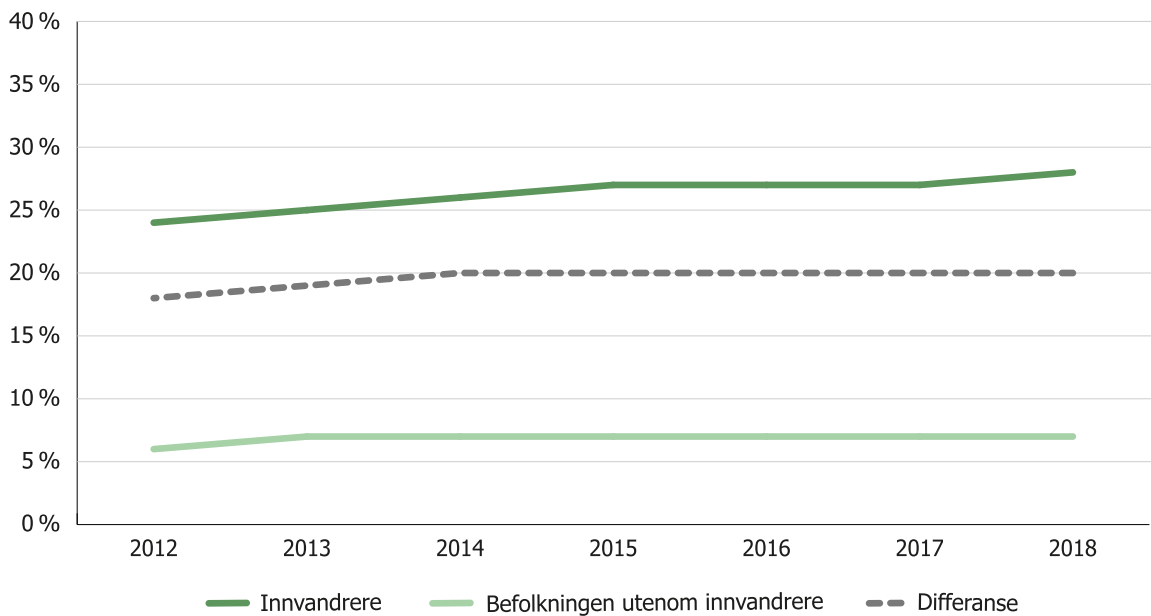
I alle grupper er medianinntekten høyest blant dem med botid over 10 år, og lavest blant dem med botid under 3 år. Arbeidsinnvandrere med over 10 års botid oppnår en medianinntekt omtrent på nivå med befolkningen som helhet. I 2018 hadde flyktninger med botid over 10 år en medianinntekt på 277 000 kroner, noe som var omtrent 100 000 kroner mer enn dem med under 3 års botid, 75 000 kroner mer enn dem med 3 til 6 års botid, og 44 000 kroner mer enn dem med 6 til 10 års botid – men fremdeles mer enn 100 000 kroner mindre enn medianinntekten for hele befolkningen (SSB, 2020h).

Igjen kan man finne ut mer om betydningen av botid i registerstudier med longitudinelt design. Røed m.fl. (2019) finner at gjennomsnittlig årsinntekt stabiliserer seg og flater ut ved omtrent 10 års botid for de fleste undergrupper av personer med fluktbakgrunn. I en gjennomgang av inntektsforløp for tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet, finner Riksrevisjonen (2019) at 16 prosent av

de som er i jobb fem år etter avsluttet program, har en årsinntekt før skatt på under 100 000 kroner. Videre er det bare 10 prosent som oppnår en inntekt på nivå med medianinntekten for hele befolkningen, syv år etter avsluttet program.

Vedvarende lavinntekt

◆ **Figur 16.** Andel personer som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt, 2010-2012 til 2016-2018 (IMDi, 2020b)

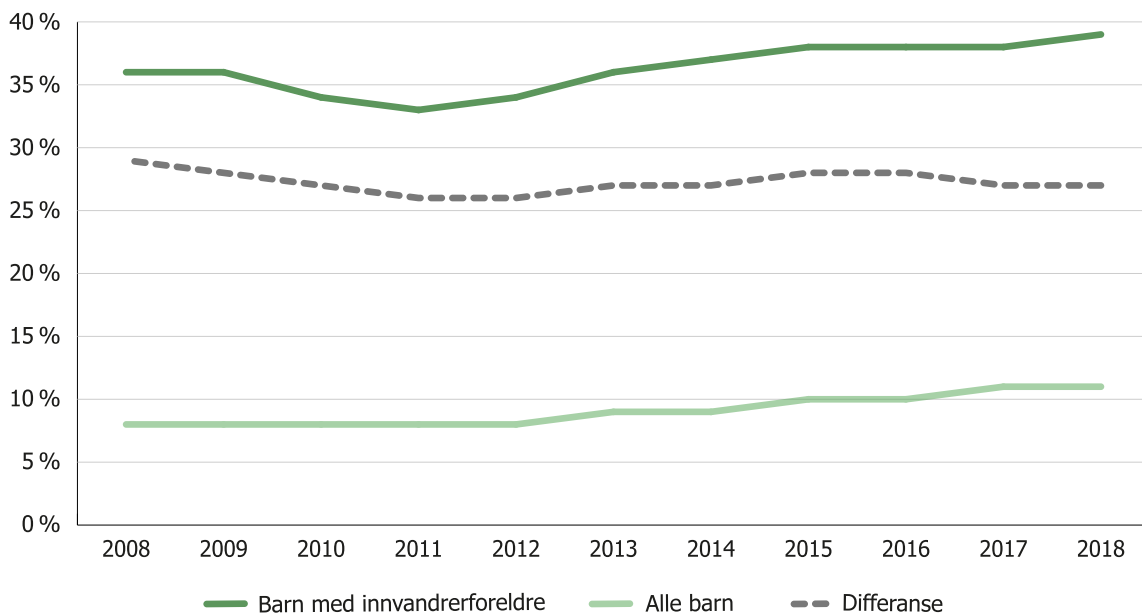
Med lavinntekt menes inntekt (etter skatt og justert for husholdningsstørrelse) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten¹². Vedvarende lavinntekt defineres som å ha en lavere gjennomsnittsinntekt over en periode på tre år enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene. Dette gjaldt 28 prosent av innvandrere i perioden 2016-2018, mot 7 prosent av den øvrige befolkningen. Andelen er særlig høy blant innvandrere fra landgruppe 2. Hele 36 prosent av denne gruppen opplevde vedvarende lavinntekt i perioden, mens det samme gjaldt 18 prosent av innvandrere fra landgruppe 1. I figur 16 ser vi at andelen har økt med fire prosentpoeng blant innvandrere i løpet av perioden fra 2010-2012 til 2016-2018, mens den har vært stabil i den øvrige befolkningen.

¹² Målet er altså relativt, og ikke et mål på absolutt materiell fattigdom. Lavinntektsgruppa kan vokse selv ved generelt stabil eller økende inntekt i gruppa, så lenge medianinntekten øker mer.

I Levekårsundersøkelsen blant innvandrere (LKI 2016)¹³ opplever 21 prosent av respondentene at det er vanskelig å få pengene til å strekke til. Til sammenligning var det 6 prosent i en undersøkelse blant hele befolkningen i 2015 som uttrykte det samme. 12 prosent av innvandrerutvalget oppgir at de har problemer med å betale husleie, 22 prosent oppgir at de ikke har råd til en ukes ferie, og 41 prosent oppgir at de ikke ville klart en uforutsett utgift på 10 000 kroner. De tilsvarende andelene i befolkningen som helhet er betydelig lavere, henholdsvis 3, 6 og 20 prosent (Enes, 2017).

Barnefattigdom

◆ **Figur 17.** Andel barn som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt, 2006-2008 til 2016-2018 (SSB, 2020g; Epland og Normann, 2020)

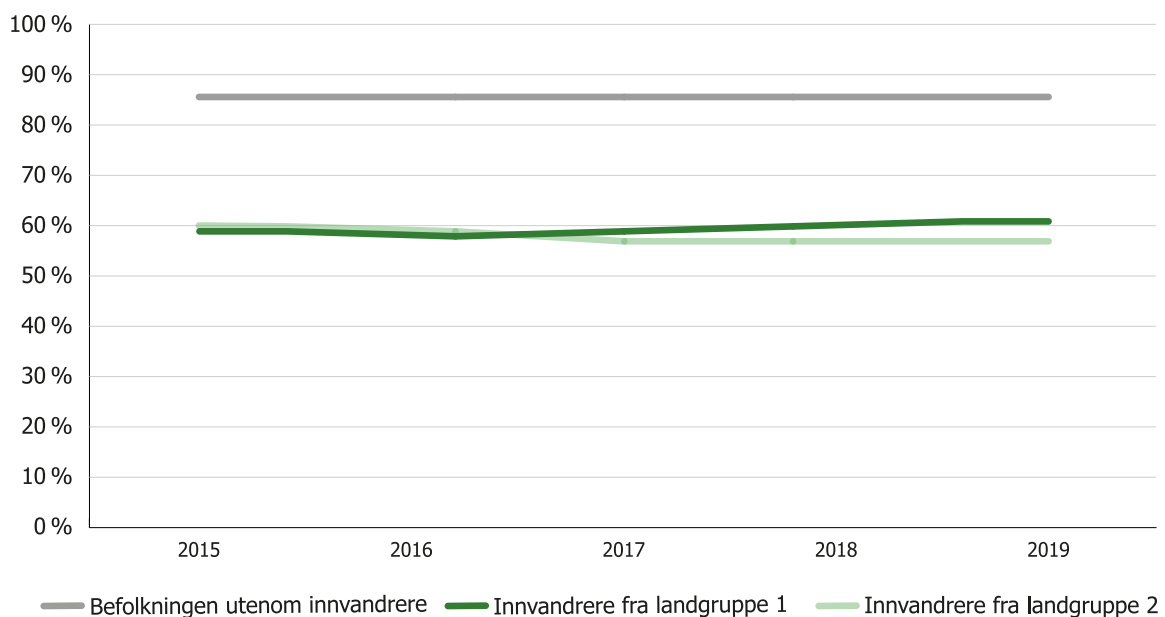
Andelen av alle barn under 18 år som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt i Norge har økt fra 4 prosent i år 2000 til 11 prosent i 2018 (Epland og Normann, 2020). Blant barn av innvandrere bor hele 39 prosent i husholdninger med vedvarende lavinntekt. I figur 17 ser vi at denne andelen har variert noe, og til sammen økt med 3 prosentpoeng fra 2008 til 2017. Det er altså en stor, men nokså stabil forskjell i andelen som opplever vedvarende lavinntekt mellom barn av innvandrere og barnebefolkningen samlet.

¹³ Utvalget i LKI 2016 var omtrent 4 400 innvandrere i alderen 16-74 år, med minst to års botid, med bakgrunn fra Polen, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Tyrkia, Irak, Iran, Afghanistan, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam, Eritrea og Somalia (Wiggen, 2017).

Når antallet barn i innvandrerfamilier har økt betraktelig i perioden, betyr det samtidig at barn av innvandrere utgjør en stadig voksende andel av barna som opplever vedvarende lavinntekt. Til sammen bodde omtrent 111 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt i 2018, hvorav 57 prosent er barn av innvandrere. Dette er en økning på 15 prosentpoeng siden 2008 (Epland og Normann, 2020).

Boforhold

◆ **Figur 18.** Andel som bor i selveid bolig, 2019 (SSB, 2020e)

Eierandelen er betydelig lavere blant innvandrere enn den er i befolkningen for øvrig. Per 2019 bor 57 prosent av innvandrerne fra landgruppe 2 og 61 prosent av innvandrere fra landgruppe 1 i en selveid bolig, mot 86 prosent i den øvrige befolkningen. Som vi ser i figur 18 er det ikke store endringer i perioden der vi har tilgjengelig statistikk. Eierandelen blant innvandrere fra landgruppe 2 har imidlertid gått ned med tre prosentpoeng fra 2015 til 2019. Dette kan nok forklares med tilfanget av nyankomne innvandrere fra landgruppe 2 i perioden, som i liten grad blir boligeiere de første årene. Eierandelen blant innvandrere er høyest for dem med lengst botid. Blant innvandrere fra landgruppe 2 er halvparten eiere ved 6 års botid, og ved 22 års botid eier 79 prosent egen bolig. Blant innvandrere fra landgruppe 1 er omtrent halvparten eiere ved 4 års botid, mens 80 prosent eier egen bolig ved 15 års botid (Normann, 2017).

Mens det er nokså små forskjeller i eierandel mellom innvandrere fra landgruppe 1 og innvandrere fra landgruppe 2, er det betydelige forskjeller mellom innvandrere fra ulike enkeltland. For eksempel er eierandelen høy blant innvandrere fra Sri Lanka, Vietnam og Pakistan, men svært lav blant innvandrere fra Somalia, Syria og Eritrea (Normann, 2017).

Norskfødte med innvandrerforeldre flytter i gjennomsnitt senere hjemmefra enn jevnaldrende i øvrig befolkning. I 2016 bodde 47 prosent av etterkommere i alderen 18-35 år sammen med sine foreldre, mot 28 prosent av jevnaldrende i øvrig befolkning. Blant unge voksne som har flyttet hjemmefra, er imidlertid eierandelen ikke så ulik mellom de to gruppene. 61 prosent av etterkommerne som hadde flyttet hjemmefra bodde i en selveid bolig, mot 68 prosent av jevnaldrende i øvrig befolkning (Normann, 2017).

Trangboddhet er mer utbredt blant innvandrere enn i befolkningen for øvrig. Husholdninger regnes som trangbodde av SSB når det er under 25 kvadratmeter per person, og færre rom enn beboere. I 2019 gjaldt dette 30 prosent av innvandrere fra landgruppe 2. Samme år var det 16 prosent av innvandrere fra landgruppe 1 og 8 prosent av den øvrige befolkningen som bodde trangt. Disse andelene har endret seg lite i perioden der vi har tilgjengelig statistikk, mellom 2015 og 2019 (SSB, 2020f). I Oslo er det en særlig høy andel trangbodde husholdninger, og her er det også større forskjeller mellom innvandrerhusholdninger og øvrige husholdninger (Utne og Andersen, 2018).

I LKI 2016 oppgir 34 prosent av utvalget at det enten er færre rom enn beboere i deres husholdning, eller at de bor alene på ett rom. Samtidig er andelen som opplever boligen som for liten, noe mindre (19 prosent) (Vrålstad, 2017). I tilleggsutvalget blant norskfødte med innvandrerforeldre¹⁴ er det også 34 prosent som oppgir at enten bor alene på ett rom eller at det er færre rom enn beboere i boligen. Dette kan sammenlignes med 15 prosent i samme alder som oppgir det samme i en undersøkelse blant hele befolkningen. Kun 10 prosent av etterkommerne vurderer imidlertid at boligen er for liten (Vrålstad, 2018).

¹⁴ I forbindelse med LKI 2016 ble det gjort en tilleggsundersøkelse blant norskfødte med innvandrerforeldre. Dette utvalget bestod av omtrent 1 050 etterkommere i alderen 16-39 år, med foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Østby, 2018).

5

Viktige integrerings-
prosesser finner også
sted i hverdagslivet.

5 Hverdagsintegrering

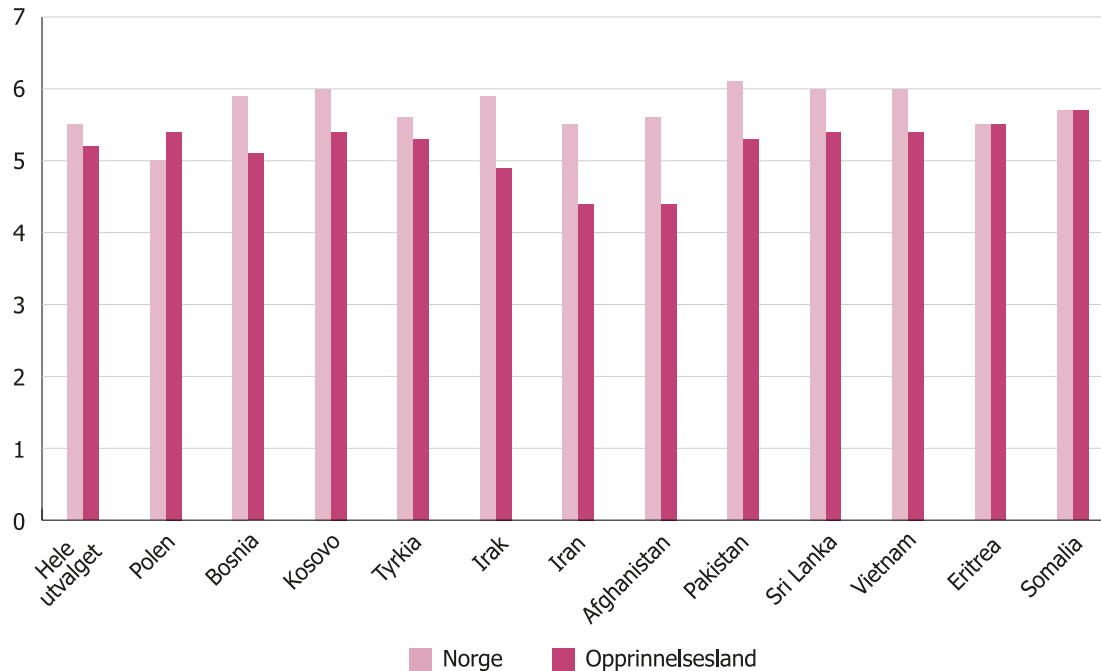
Hverdagsintegrering utgjør det tredje innsatsområdet i regjeringens integreringsstrategi (Kunnskapsdepartementet, 2018). Mens utdanning, arbeid og økonomi er selvsikre områder når vi skal gjøre opp status for integreringen, vet vi samtidig at dette ikke er uttømmende og at det finnes andre viktige arenaer for integrering. Fremveksten av begrepet «hverdagsintegrering» har bidratt til å synliggjøre at viktige integreringsprosesser også finner sted i mellommenneskelige relasjoner i det hverdagslige livet (Språkrådet, 2016).

Dette leder oppmerksomheten til forhold som sosiale bånd, tillit og tilhørighet, og til frivillig sektor som en viktig arena. Videre er naturligvis den politiske arenaen en viktig arena for samfunnsdeltakelse, der man har muligheten til å la sin stemme bli hørt og påvirke hvordan vi styres, på statlig og lokalt nivå. Vi bør også være oppmerksomme på at integrering ikke bør forstås som en enveis prosess, og at storsamfunnet og den øvrige befolkningen også spiller en viktig rolle. Rasisme og diskriminering kan åpenbart utgjøre en trussel mot integreringen, og er noe myndighetene har klare mål om å bekjempe (Departementene, 2019). Kriminalitetsstatistikk gir også relevante mål for den sosiale integreringen, om enn som et uttrykk for antisosial atferd som bryter med samfunnets regler.

Til forskjell fra indikatorene vi har omtalt i de foregående kapitlene, er det ikke mulig å hente ut registerstatistikk på alle disse områdene. I mange tilfeller hviler kunnskapen vi har på spørreskjema-data som ikke nødvendigvis kan fremskaffes årlig. IMDi ønsker fremover å bidra til å styrke og oppdatere kunnskapsgrunnlaget på disse områdene.

Opplevd tilhørighet til Norge

◆ **Figur 19.** Uttrykt tilhørighet til Norge og til opprinnelsesland (Pettersen, 2017)

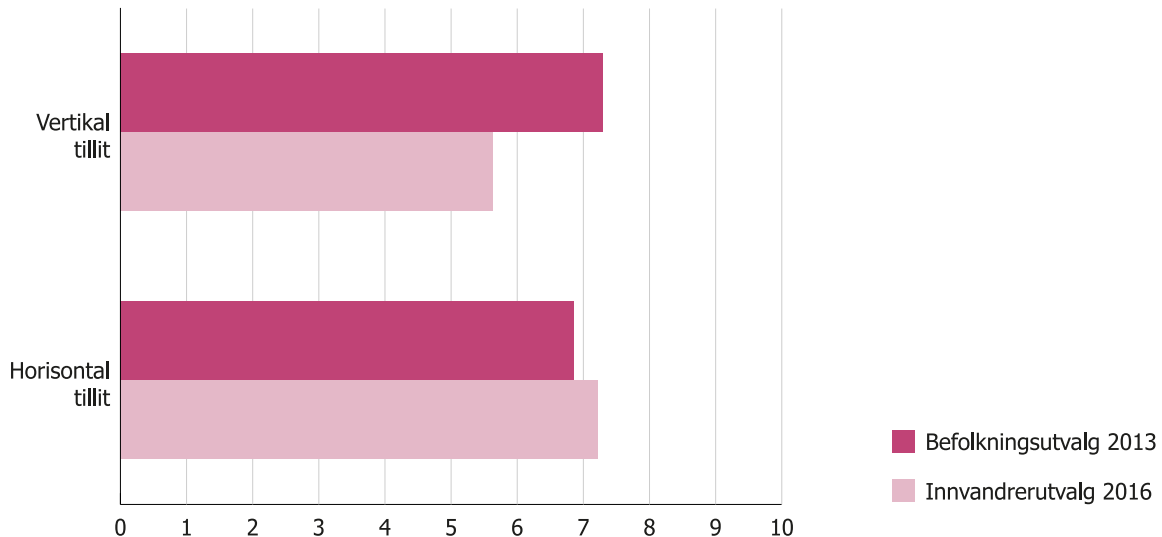
De fleste innvandrere uttrykker en høy grad av tilhørighet til Norge. Mange har samtidig en sterk tilknytning til opprinnelseslandet. I figur 19 ser vi at respondentene i LKI 2016 i gjennomsnitt uttrykker en høy grad av tilhørighet til Norge. I mange landgrupper velger nær halvparten det sterkeste alternativet langs en 7-punkt-skala, mens gjennomsnittet i undersøkelsen er 5,5. Dette virker ikke å gå på bekostning av en samtidig opplevd tilhørighet til opprinnelseslandet. Langs den samme skalaen er gjennomsnittet for dette 5,2. Respondentene med lengst botid uttrykker en sterkere tilhørighet til Norge, og en noe svakere tilhørighet til opprinnelseslandet (Pettersen, 2017).

Norskfødte med innvandrerforeldre¹⁵ uttrykker en sterkere tilhørighet til Norge. Over halvparten velger det sterkeste alternativet, og gjennomsnittet i utvalget er 6,2 langs 7-punkt-skalaen. Mange etterkommere uttrykker også en viss tilhørighet til foreldrenes hjemland, men her er det større spredning i svarene. Gjennomsnittet i utvalget er 4,5 (Pettersen, 2018b).

¹⁵ I forbindelse med LKI 2016 ble det gjort en tilleggsundersøkelse blant norskfødte med innvandrerforeldre. Dette utvalget bestod av omtrent 1 050 etterkommere i alderen 16-39 år, med foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Østby, 2018).

Tillit

◆ **Figur 20.** Uttrykt horisontal og vertikal tillit (Blom, 2017b)

I forskningen på tillit er det vanlig å skille mellom horisontal og vertikal tillit. Horisontal tillit viser til tilliten til folk flest, mens vertikal tillit viser til tilliten til sentrale samfunnsinstitusjoner. I internasjonale sammenligninger scorer de nordiske landene som regel høyt på begge typer tillit. Et sentralt tema for Brochmann II-utvalget (NOU 2017:2) var hvorvidt innvandring innebærer en utfordring for tillit og samhold i det norske samfunnet.

I LKI 2016 ble respondentene bedt om å uttrykke sin tillit til folk flest langs en skala fra 0 til 10, der 0 betyr at man «ikke kan være for forsiktig når en har med andre å gjøre» og 10 betyr at «folk flest er til å stole på». Her tyder resultatene på at innvandrere i gjennomsnitt har mindre horisontal tillit enn befolkningen som helhet (figur 20). Gjennomsnittet var 1,5 poeng lavere på 11-punkt-skalaen enn gjennomsnittet i et utvalg blant hele befolkningen i 2013 (Blom, 2017b; Støren, 2019).

Norskfødte med innvandrerforeldre uttrykker i gjennomsnitt noe høyere horisontal tillit enn innvandrere i samme aldersgruppe, men lavere enn nivået blant jevnaldrende i hele befolkningen (Pettersen, 2018a). Det er en sammenheng mellom selvopplevd diskriminering og horisontal tillit. Både blant innvandrere og etterkommere uttrykker personer som har opplevd diskriminering en lavere grad av tillit til folk flest (Støren, 2019).

I Erdal og kollegers undersøkelse blant unge voksne med og uten innvandrerbakgrunn (Erdal m.fl., 2019)¹⁶ er den horisontale tilliten målt ved spørsmål om i hvor stor grad man vurderer folk flest til å være hjelpsomme, rettferdige og til å stole på. Her uttrykker unge voksne med norske foreldre en noe høyere grad av horisontal tillit enn unge voksne med innvandrerbakgrunn.

Når det gjelder vertikal tillit tyder resultatene fra LKI 2016 på at innvandrere har tillit til viktige samfunnsinstitusjoner minst på nivå med befolkningen for øvrig (figur 20)¹⁷. Gjennomsnittet for tillit til det politiske systemet var her 0,5 poeng høyere langs en 11-punkt-skala, enn det var i en sammenlignbar undersøkelse blant hele befolkningen i 2013. I alle de tolv landgruppene er den politiske tilliten målt til å være høyere eller på nivå med tilliten i hele befolkningen. Videre har politisk tillit en sammenheng med alder ved innvandring, på den måten at den er høyest blant dem som innvandret da de var 40 år eller eldre, og lavest blant dem som innvandret som barn. I gjennomsnitt er tilliten til politiet også litt høyere blant innvandrere, mens tilliten til rettsvesenet er på nivå med befolkningen for øvrig (Blom, 2017b; Støren, 2019).

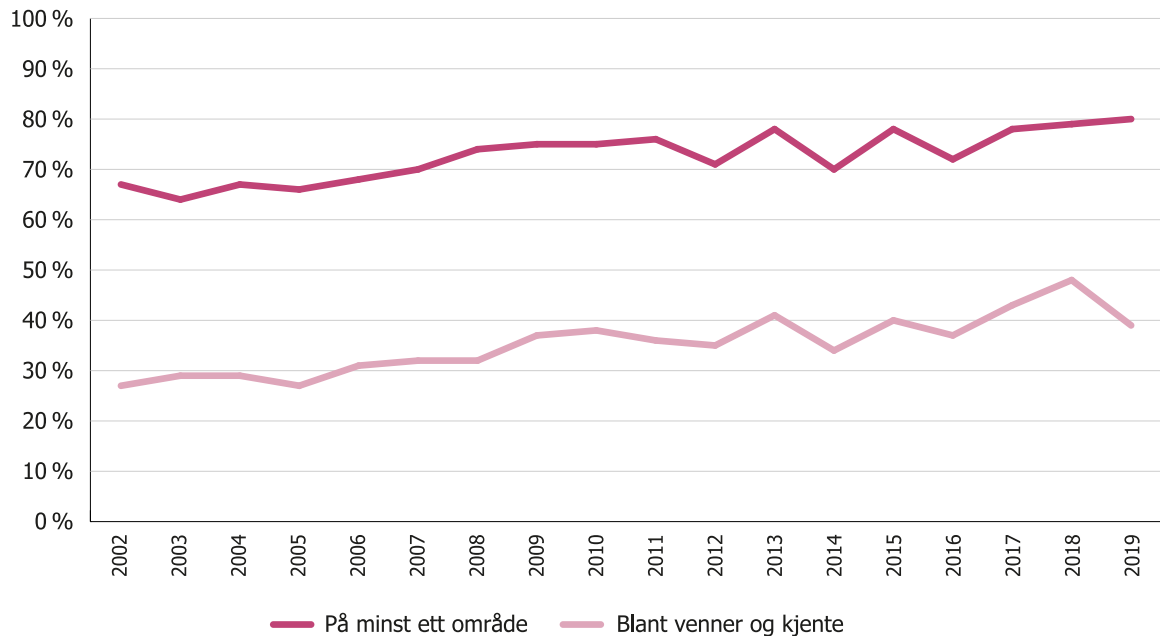
Blant etterkommere i alderen 16-39 år er tilliten til politi, rettsvesen og det politiske system omtrent på nivå med jevnaldrende i hele befolkningen (Pettersen, 2018a). Både blant innvandrere og etterkommere uttrykker personer som har opplevd diskriminering en lavere grad av politisk tillit (Støren, 2019). I Erdal og kollegers undersøkelse blant unge voksne (Erdal m.fl., 2019) var det små forskjeller mellom grupper i den uttrykte tilliten til stat, storting, politikere og politi.

16 Denne undersøkelsen ble gjennomført blant unge voksne i Norge, Sverige og Danmark. Det norske utvalget består av omtrent 3 800 unge voksne mellom 20 og 36 år, hvorav omtrent 1 600 er innvandrere fra Irak, Somalia, Pakistan, Polen og Tyrkia, omtrent 1 750 er etterkommere med foreldre fra Irak, Somalia, Pakistan, Polen, Tyrkia og Vietnam, mens omtrent 500 har norske foreldre.

17 I figuren er vertikal tillit beregnet som gjennomsnittet av uttrykt tillit til henholdsvis politisk system, politi og rettsvesen.

Sosiale bånd

◆ **Figur 21.** Andel som har kontakt med innvandrere, 2002-2019 (SSB, 2019f)

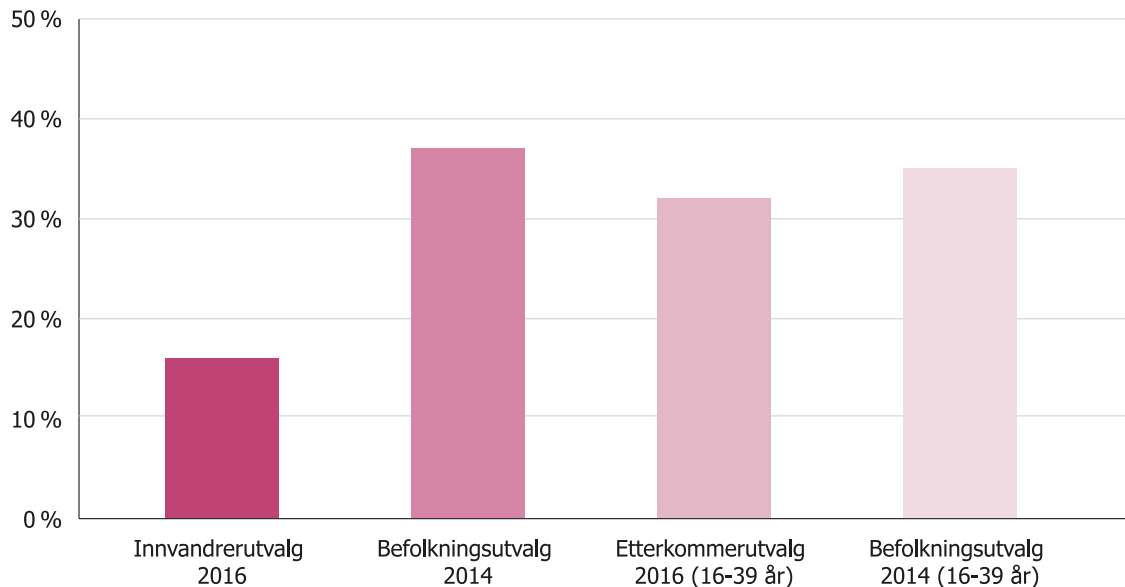
I SSBs årlige spørreundersøkelse om holdninger til innvandrere og innvandring svarer 80 prosent av respondentene i 2019 bekreftende på at de har kontakt med innvandrere, «(...) f.eks. på jobben, i nabolaget, blant venner, familie e.l.». I figur 21 ser vi at andelen har økt gradvis siden 2002, da 67 prosent oppga at de hadde slik kontakt. Andelen som oppgir at de har innvandrere i sin vennekrets har også gått opp i perioden, fra 27 prosent i 2002 til 39 prosent i 2019 (Strøm, 2019).

I LKI 2016 oppgir 96 prosent av utvalget at de har minst en god venn. Videre er det 23 prosent av disse som kun har personer med innvandrerbakgrunn blant deres gode venner (Sandnes, 2017). Ut fra dette kan vi beregne at 71 prosent av utvalget har personer uten innvandrerbakgrunn i sin nære vennekrets. Dette er en høyere andel enn det som ble målt ved de tidligere levekårsundersøkelsene blant innvandrere i 2006 og 1996. I begge disse undersøkelsene var det om lag seks av ti som svarte bekreftende på at de hadde minst en god norsk venn (Blom, 2008). Ulikheter i spørsmålsformulering og utvalgssammensetning gjør imidlertid at disse tallene ikke er direkte sammenlignbare.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre er det færre som oppgir at de ikke har personer med norske foreldre i sin nære vennekrets. Dette gjelder om lag en av ti av etterkommerutvalget i LKI 2016 (Egge-Hoveid, 2018b).

Deltakelse i frivillighet

◆ **Figur 22.** Andel som har utført gratisarbeid for en organisasjon siste året (With, 2017; Dalen, 2019).

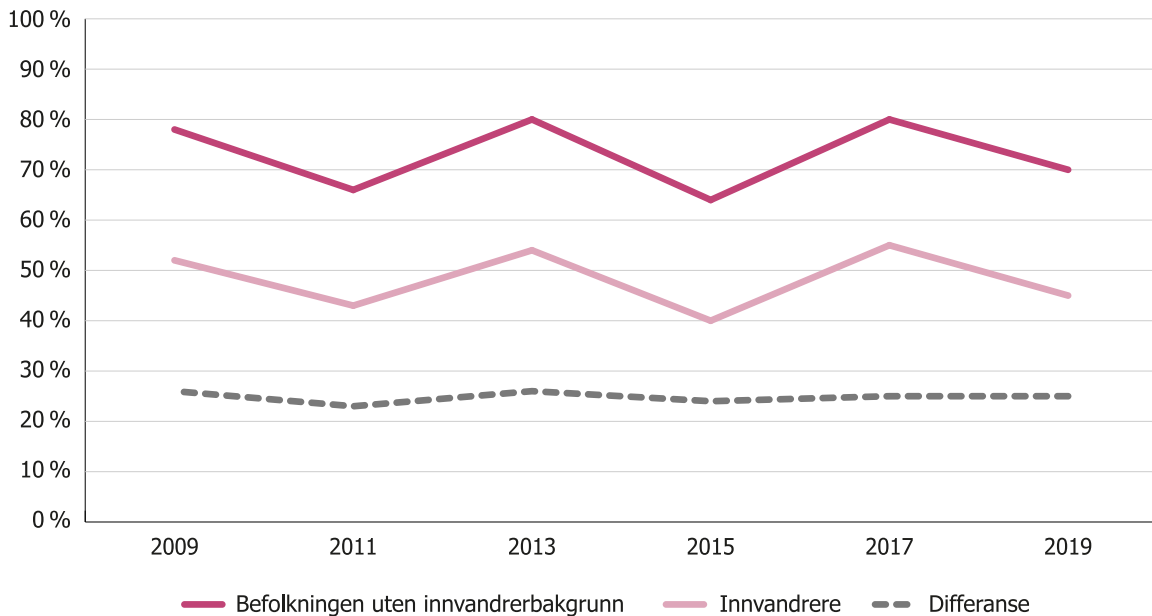

Internasjonale sammenligninger tyder på at Norge er blant landene i verden som har høyest deltakelse i frivillig arbeid (Wollebæk og Sivesind, 2010). Undersøkelser av frivillig deltakelse blant innvandrere i Norge har ikke gitt entydige resultater, men samlet tyder den tilgjengelige empirien på at innvandrere deltar i mindre grad enn befolkningen for øvrig. Blant personer som er aktive bruker imidlertid innvandrerne i snitt mer tid enn øvrige på frivillig deltakelse. Personer som har høy utdanning og høy inntekt deltar oftere i frivillighet. Blant innvandrere spiller også landbakgrunn, botid og norskferdigheter en rolle (Eimhjellen, 2016; Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2017; Eimhjellen og Arnesen, 2018).

Figur 22 viser andelene som har oppgitt å ha utført gratisarbeid for en organisasjon i løpet av det siste året, i et innvandrerutvalg, et etterkommerutvalg og et befolkningsutvalg. I LKI 2016 oppgir 16 prosent av utvalget å ha utført gratisarbeid for en organisasjon i løpet av det siste året. Til sammenligning var det 37 prosent i en undersøkelse blant hele befolkningen i 2014 som oppga det samme (With, 2017). På det samme målet er det imidlertid små forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre og jevnaldrende i øvrig befolkning. I aldersgruppen 16-39 år er det 32 prosent av etterkommerne og 35 prosent av et befolkningsutvalg som oppgir å ha utført slikt gratisarbeid (Dalen, 2019).

Valgdeltakelse

◆ **Figur 23.** Valgdeltakelse i stortings- og kommunevalg blant personer med norsk statsborgerskap, 2009-2019 (Henriksen, 2010; Kleven, 2017; 2019; SSB, 2019)

Ved stortingsvalg må man være norsk statsborger for å ha stemmerett. Ved kommunevalg har også utenlandske statsborgere med minimum tre års lovlig opphold, stemmerett. I figur 23 ser vi at forskjellen i valgdeltakelse mellom befolkningen uten innvandrerbakgrunn og innvandrere med statsborgerskap har vært nokså stabil rundt 25 prosentpoeng de siste 10 årene, både ved stortingsvalg og kommunevalg.

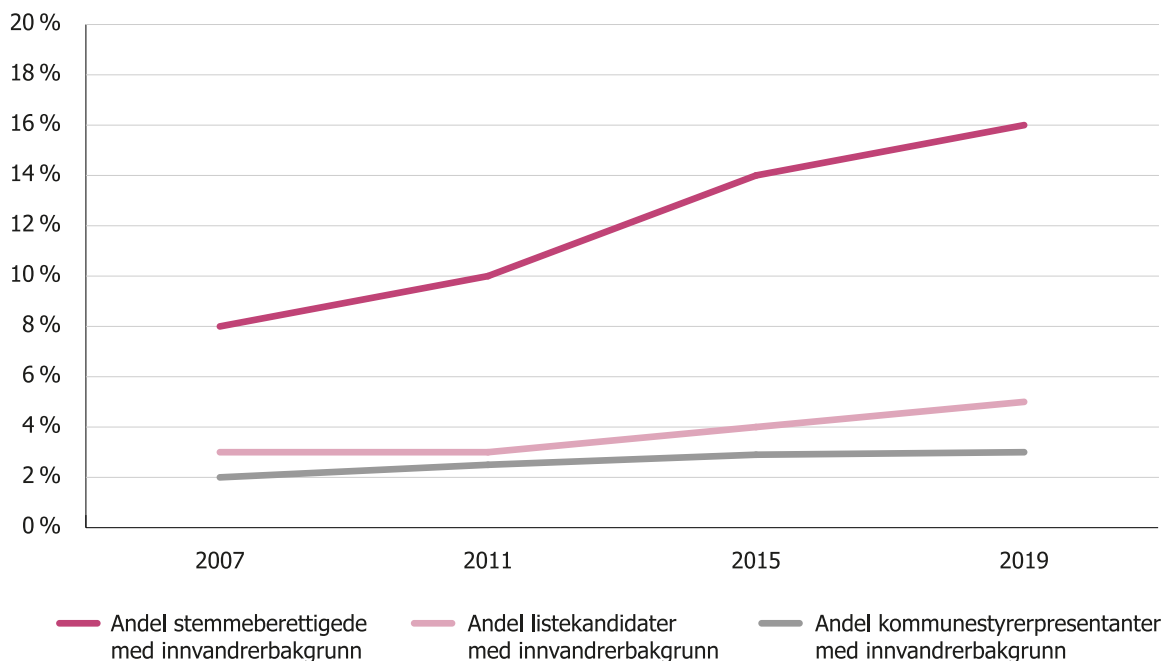
Kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019 fikk en total valgdeltakelse på 65 prosent. Deltakelsen blant innvandrere med norsk statsborgerskap var 45 prosent, mens den var 31 prosent blant stemmeberettigede utenlandske statsborgere. Valgdeltakelsen er jevnt over høyere ved stortingsvalg. Ved valget i 2017 deltok 55 prosent av innvandrere med norsk statsborgerskap og 57 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre, mens den samlede valgdeltakelsen var 78 prosent. Det er tydelige forskjeller i valgdeltakelse ut fra landbakgrunn, mens betydningen av botid anslås å være moderat (Kleven, 2019).

I alle grupper økte valgdeltakelsen i 2019 fra forrige kommunevalg. Den største økningen kom blant norskfødte med innvandrerforeldre, fra 38 prosent til 46 prosent. Som vi vet er dette en yngre gruppe enn de andre gruppene. Øknin-

gen kan dermed delvis skyldes en effekt av at gruppen blir eldre og at mange når en alder der deltakelsen typisk er høyere. Fra analyser av tidligere valg vet vi at etterkommerne stemmer i høyere grad enn innvandrere i samme alder, men at avstanden opp til jevnaldrende i øvrig befolkning er større (Kleven, 2017; 2019).

Politisk representasjon

◆ **Figur 24.** Andel med innvandrerbakgrunn av stemmeberettigede, listekandidater og representanter til kommunevalg, 2007-2019 (SSB, 2019j; 2020i; 2020j; 2020k)

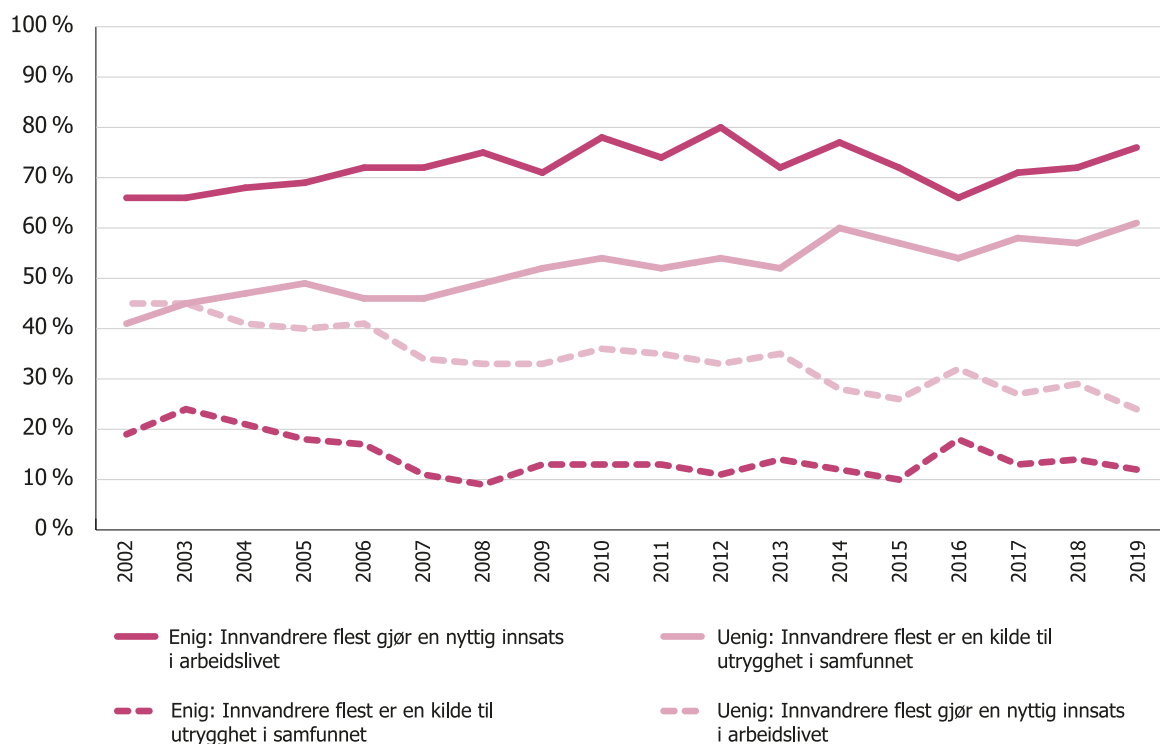
Personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert i viktige politiske institusjoner, som regjeringen, stortinget og kommunestyre. Underrepresentasjonen har blitt større de siste årene i tråd med at andelen med innvandrerbakgrunn blant stemmeberettigede har økt.

Ved kommunevalget i 2019 hadde omtrent 680 000 personer med innvandrerbakgrunn stemmerett, omtrent 2 800 personer med innvandrerbakgrunn stilte som kandidat, og i underkant av 300 personer med innvandrerbakgrunn ble stemt inn i et kommunestyre. Siden 2007 har det vært en moderat økning i andelen kandidater, og en minimal økning i andelen representanter, som har innvandrerbakgrunn.

I samme periode har det vært en brattere økning i andelen stemmeberettigede som har innvandrerbakgrunn. Vi kan hevde at en gruppe er underrepresentert når den utgjør en betydelig mindre andel av representantene enn av befolkningen. I figur 24 ser vi at underrepresentasjonen dermed har blitt sterkere heller enn svakere. En tilsvarende utvikling er også mulig å spore ved stortingsvalgene (Kleven, 2019).

Oppfatninger om innvandrere

◆ **Figur 25.** Andeler som er helt/nokså enig og helt/nokså uenig i to påstander, 2002-2019 (SSB, 2019f)

Innvandring diskuteres mye i norsk offentlighet, og ofte er debattene nokså polariserte. Forskningen viser også at befolkningen er delt i sitt syn. Valgundersøkelsene knyttet til stortingsvalg har helt siden 1989 dokumentert at innvandring er det temaet der velgerne er mest konsistente, det vil si at dersom man uttrykker innvandrings skepsis på ett spørsmål, er sannsynligheten stor for at man også vil gjøre det på andre spørsmål (Jenssen og Ivarsflaten, 2019). Samtidig tyder resultater fra European Social Survey på at Norge er blant de europeiske landene som i gjennomsnitt er mest positive til innvandring (Heath og Richards, 2019).

Det fremgår av flere undersøkelser at en betydelig andel av befolkningen har negative holdninger til muslimer spesielt. Antisemittisme og utpregede fordommer mot jøder har også en viss forekomst (Hoffmann og Moe, 2017; Brekke og Mohn, 2018; Tyldum, 2019). I Integreringsbarometeret 2018 uttrykker 56 prosent av utvalget skepsis til tanken om en muslimsk svigersønn eller svigerdatter, og 47 prosent uttrykker at de er skeptiske til personer med muslimsk tro generelt (Brekke og Mohn, 2018). I HL-senterets undersøkelse om holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017 er 13 prosent enige i en påstand om at «verdens jøder arbeider i det skjulte for å fremme jødiske interesser», mens 30 prosent slutter seg til en påstand om at «muslimer ønsker å ta over Europa» (Hoffmann og Moe, 2017).

Det er mulig å spore en langsom utvikling over tid i retning av mer positive holdninger til innvandrere. Hellevik og Hellevik (2017) finner en økende overvekt av positive over negative holdninger mellom 1993 og 2015, basert på en gjennomgang av spørreskjemadata fra Norsk Monitor i perioden. SSBs årlige undersøkelse om holdninger til innvandrere og innvandring viser en tilsvarende utvikling mellom 2002 og 2019 (Strøm, 2019). På mange spørsmål i undersøkelsen ble 2016 et midlertidig brudd i utviklingen. Blom (2017a) og Strøm (2019) sporer dette til den såkalte flyktningkrisen høsten 2015, på den måten at den kan ha ledet til økt frykt for konsekvensene av høy asylinnvandring, før tallene i 2017 igjen var tilbake på 2015-nivå¹⁸. Resultatene fra Norsk medborgerpanel, som hadde syv måletidspunkter mellom desember 2013 og mars 2017, viser en lignende utvikling på spørsmålet om man ser på innvandring som en ulempe for Norge (Langaas, 2017).

I SSBs årlige undersøkelse er utviklingen tydeligst på negativt formulerte påstander, som at «innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet». Som vist i figur 25 over er det 20 prosentpoeng flere som avviser dette, og 21 prosentpoeng færre som sier seg enig med påstanden, i 2019 enn i 2002. Også på de positivt formulerte påstandene, som at «innvandrere flest gjør en nyttig innsats i arbeidslivet», kan man se en utvikling i retning av mer positive oppfatninger om innvandring. Denne påstanden er det 10 prosentpoeng flere som sier seg enig i, og 7 prosentpoeng færre som avviser, i 2019 enn i 2002 (SSB, 2019f).

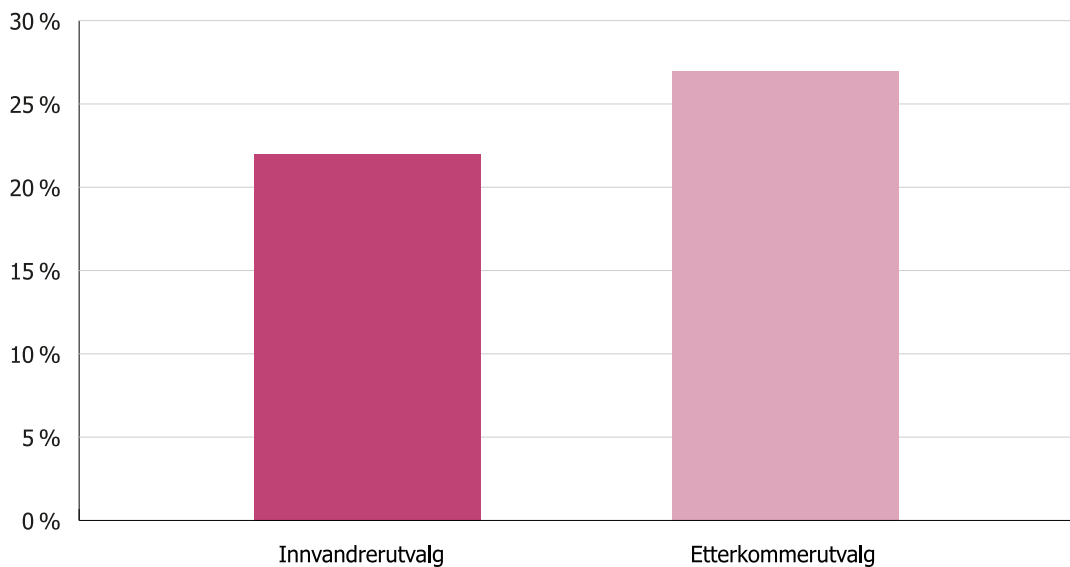
Integreringsbarometeret 2018 tyder på at det er flere (40 prosent) som mener at innvandring i hovedsak er bra for Norge, enn at integreringen av innvandrere fungerer bra (kun 18 prosent). Rapporten viser hvordan oppfatninger om innvandrere, innvandring og integrering varierer med andre kjennetegn ved respondentene, som blant annet kjønn, alder, utdanning, bosted og partipreferanse.

¹⁸ I denne undersøkelsen skjer datainnsamlingen på sommeren, slik at en eventuell påvirkning av flyktningkrisen høsten 2015 først kunne bli synlig i 2016-tallene.

For eksempel oppgir over halvparten av de med videregående skole som høyeste utdanning at de er skeptiske til personer med muslimsk tro, mens om lag en fjerdedel av de med utdanning tilsvarende mastergrad som gjør det samme (Brekke og Mohn, 2018).

Diskriminering

◆ **Figur 26.** Andel som har opplevd diskriminering på minst ett av fire områder siste år (Hamre, 2017; Egge-Hoveid, 2018a)

I LKI 2016 oppgir 22 prosent av innvandrerne og 27 prosent av etterkommerne (figur 26) at de har blitt diskriminert på minst ett av fire områder det siste året (i en ansettelsesprosess, på arbeidsplassen, ved en utdanningsinstitusjon eller i kontakt med helsevesenet). Blant dem som hadde søkt jobb det siste året opplevde 28 prosent av innvandrerne og 22 prosent av etterkommerne at de hadde blitt forbigått på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Blant studentene i utvalgene hadde 15 prosent opplevd å bli forskjellsbehandlet i en studiesituasjon på grunn av sin innvandrerbakgrunn. Færre opplever å bli diskriminert i kontakt med helsevesenet. Dette gjaldt 6 prosent av dem som hadde hatt noe med helsevesenet å gjøre det siste året (Hamre, 2017; Egge-Hoveid, 2018a).

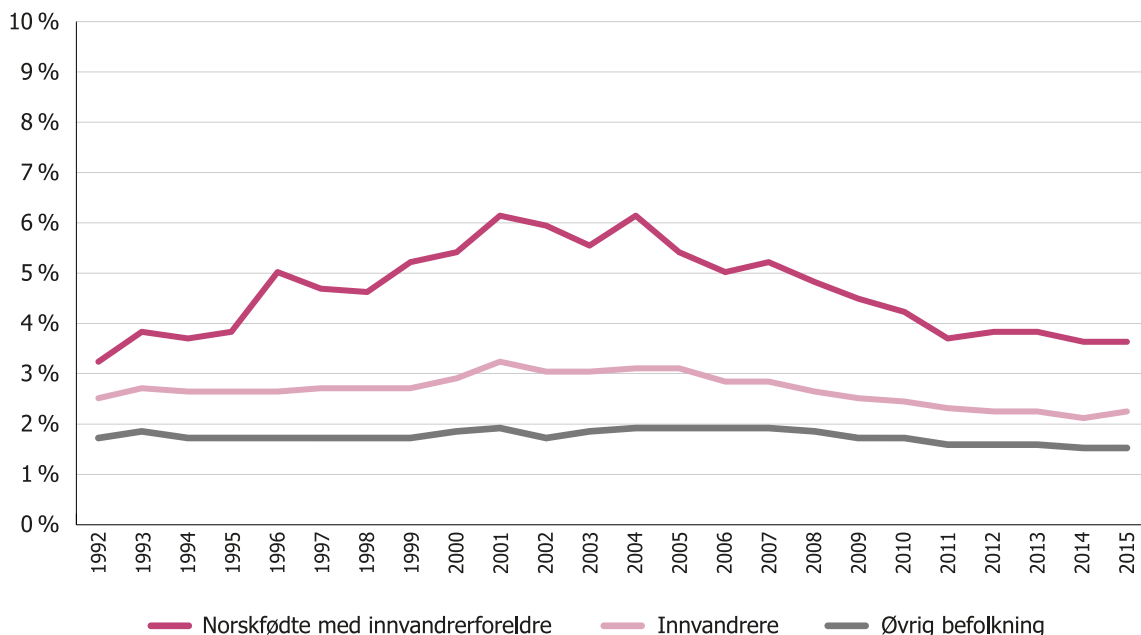
I Erdal og kollegers (2019) undersøkelse blant unge voksne oppgir over 40 prosent av de med innvandrerbakgrunn at de har opplevd diskriminering på minst ett av syv områder det siste året (i møte med politiet, i møte med offentlig tjenesteperson, på jobb eller utdanningsinstitusjon, på restaurant eller cafe, i butikk, på offentlig transport, eller på gata). Andelen som oppgir å ha blitt diskriminert er høyest blant

etterkommerne av innvandrere. Dette gjaldt mer enn halvparten av etterkommerne med foreldre fra Somalia, Pakistan, Irak og Tyrkia.

Undersøkelser av selvpoplevd diskriminering hviler på subjektive oppfatninger og kan dermed tenkes å over- eller underestimere fenomenet (Midtbøen og Lidén, 2015). I tillegg har måten spørsmålene legges opp på, en del å si for hva slags resultater man får. Resultatene fra LKI 2016 og tidligere spørreundersøkelser blant innvandrere (som Tronstad (2008) og IMDi (2014)) kan imidlertid underbygges av eksperimentstudier av diskriminering i en norsk kontekst (Andersson m.fl., 2012; Midtbøen og Rogstad, 2012; Birkelund m.fl., 2014; Larsen og Di Stasio, 2019). Eksperimenter med fiktive søknader i ansettelsesprosesser kan isolere betydningen av en enkelt faktor, som for eksempel om søkeren har et pakistansk navn eller et norsk navn. En slik studie viste at det var 25 prosentpoeng mindre sjanse for å bli innkalt til jobbintervju for søkere med pakistansk navn, til tross for ellers identiske kvalifikasjoner (Midtbøen og Rogstad, 2012). En annen norsk eksperimentstudie fant at personer med minoritetsbakgrunn, og særlig menn med arabiske navn som jobbet i lavstatusyrker, hadde mindre sannsynlighet for å få tilslag på søknad om leie av bolig (Andersson m.fl., 2012).

Kriminalitet

◆ **Figur 27.** Andel siktede blant personer over 15 år, 1992-2015 (Andersen m.fl., 2017)

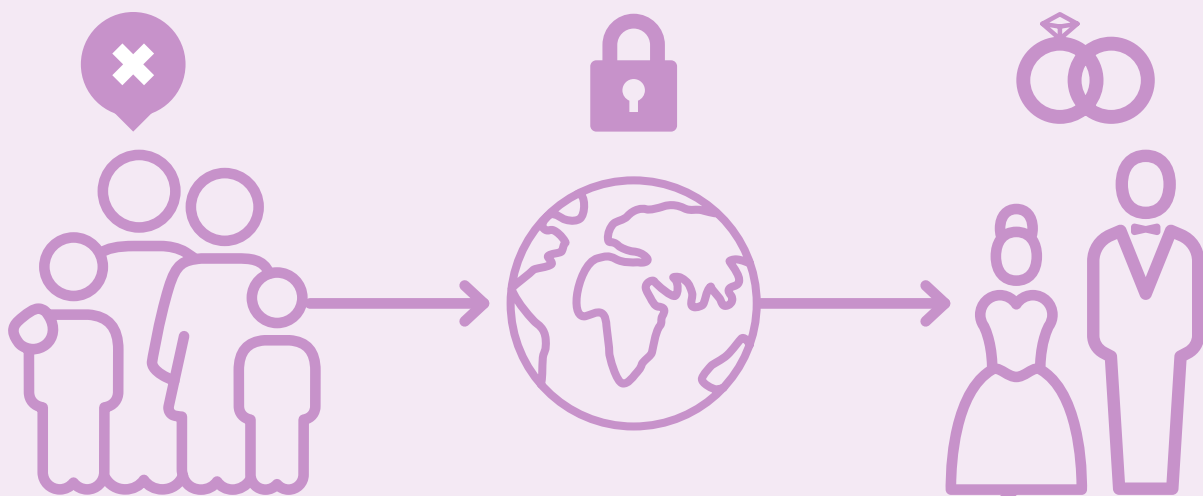

Andersen m.fl. (2017) viser at innvandrere og særlig norskfødte med innvandrerforeldre har vært overrepresentert i statistikken over siktede personer¹⁹ gjennom hele perioden 1992-2015. Som vi ser i figur 27, gikk andelen siktede ned i alle grupper

Andersen m.fl. (2017) viser at innvandrere og særlig norskfødte med innvandrerforeldre har vært overrepresentert i statistikken over siktede personer¹⁹ gjennom hele perioden 1992-2015. Som vi ser i figur 27, gikk andelen siktede ned i alle grupper fra årtusenskiftet frem til 2015. Nedgangen var størst blant norskfødte med innvandrerforeldre. På det høyeste inngikk 6 prosent av etterkommerne i statistikken, mens 4 prosent var siktet i 2015. Blant innvandrere har på det meste 3 prosent vært siktet, mens 2 prosent var siktet i 2015. I øvrig befolkning lå nivået på det meste på 2 prosent, og var nede på 1,5 prosent i 2015. Overrepresentasjonen av etterkommere henger delvis sammen med at sannsynligheten for kriminalitet er størst blant unge menn, og at unge personer utgjør en mye større andel av etterkommere enn av øvrig befolkning.

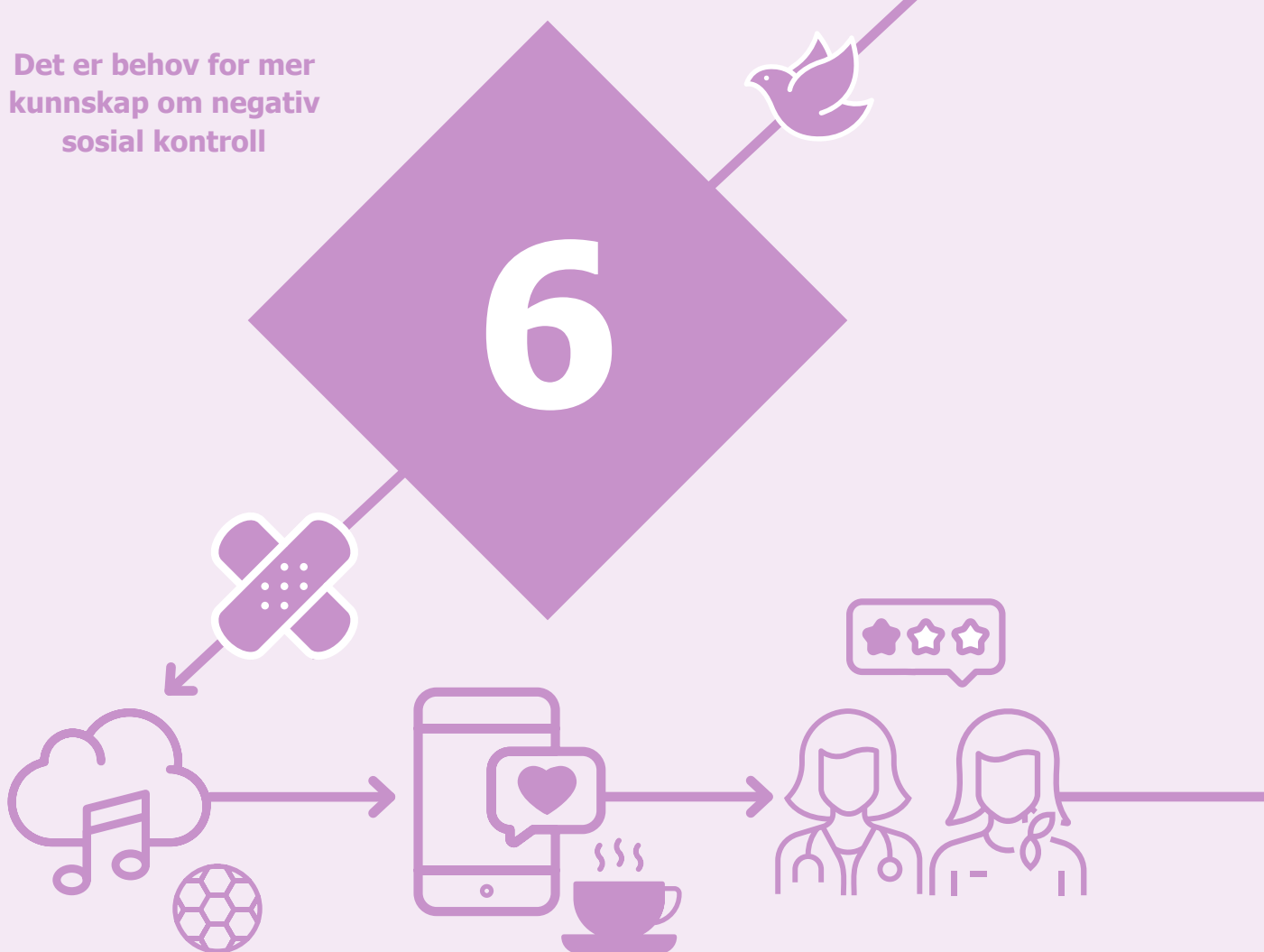
I LKI 2016 oppgir mer enn 6 prosent av innvandrerne at de har blitt utsatt for vold eller trusler i løpet av det siste året. Andelen som oppgir å ha vært utsatt i en sammenlignbar undersøkelse blant hele befolkningen i 2015, var nesten 2 prosentpoeng lavere (Egge-Hoveid, 2017). Blant norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 16-39 år oppgir mer enn 8 prosent at de har vært utsatt for vold eller trusler i løpet av de siste året (Egge-Hoveid, 2018c). At andelen er høyest i denne gruppen, handler delvis om at utsatthet for vold og trusler er høyest blant ungdom og unge voksne. På samme måte som med sannsynligheten for å bli siktet for lovbrudd, er også sannsynligheten for å være utsatt for vold og trusler, høyest blant unge menn. I LKI 2016 oppgir 15 prosent av menn i alderen 16-24 år at de har blitt utsatt for vold eller trusler. Dette er en dobbelt så høy andel som blant menn i samme aldersgruppe i den brede befolkningsundersøkelsen (Egge-Hoveid, 2017).

¹⁹ En siktelse i denne statistikken innebærer et lovbrudd som er registrert med en påtaleavgjørelse som tilsier antatt skyld, uavhengig av eventuell frikjennelse etter domstolsbehandling.

Det er behov for mer kunnskap om negativ sosial kontroll

6

6 Retten til å leve et fritt liv

Alvorlige begrensninger av individuell frihet er til hinder for deltakelse og integrering. Negativ sosial kontroll forekommer i ekstreme tilfeller som tvangsekteskap, kjønnslemleste, æresrelatert vold og saker der unge har blitt etterlatt i utlandet mot sin vilje, men det forekommer også i mer diffuse former i enkeltes hverdagsliv, som ulike former for oppsyn, press, trusler eller tvang (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017).

Mens bekjempelse av negativ sosial kontroll har blitt en stadig viktigere del av integreringspolitikken, er dette fenomener det er vanskelig å operasjonalisere og måle. Dermed er det også i begrenset grad utviklet statistikk og indikatorer på dette området, slik det er gjort på andre områder som for eksempel utdanning og arbeid. IMDi vil fremover bidra til å styrke kunnskapsgrunnet på dette området.

Foreldrerestriksjoner

Mange unge med innvandrerbakgrunn opplever at foreldrene begrenser deres sosiale liv. Undersøkelsen Children of immigrants longitudinal study in Norway²⁰ gir et grunnlag for å si noe om omfanget av visse typer av foreldrerestriksjoner. I Friberg og Bjørnsets rapport (2019) brukes begrepet foreldrerestriksjoner om tilfeller der unge oppgir at de sjelden får lov til å være med venner på fritiden eller å være sammen med noen av det motsatte kjønn uten voksne til stede. Unge med foreldre fra Afrika, Asia og Latin-Amerika oppgir i høyere grad slike restriksjoner enn unge med norske, europeiske eller amerikanske foreldre. Videre ser jenter ut til å være mer utsatt enn gutter. Blant jenter med foreldre fra Pakistan og Somalia oppgir nær to av ti at de sjelden får lov å være med venner på fritiden.

²⁰ Om lag 7 600 elever i alderen 16-17 år på VG1-trinnet i Oslo, Drammen og Akershus deltok i undersøkelsen, hvorav om lag 2 900 hadde innvandrerforeldre.

I en nasjonal undersøkelse til mer enn 9 000 skoleelever i alderen 12 til 16 år, er det et mindretall (2-3 prosent) som opplever at de ikke kan velge vennerelasjoner, fritidsinteresser og utdanning selv. Det er totalt 7 prosent som oppgir at de ikke får velge selv om de vil ha kjæreste. Dette er betydelig mer utbredt blant barna med foreldre fra utenfor Europa, og særlig blant jentene. 28 prosent av jenter og 17 prosent av gutter med foreldre fra utenfor Europa oppgir at de ikke får velge om de vil ha kjæreste – mot 3 prosent blant de med norske/nordiske foreldre (Hafstad og Augusti, 2019).

Etterlatt i utlandet mot sin vilje

En svært alvorlig form for negativ sosial kontroll er tilfeller der barn og unge blir etterlatt og tilbakeholdt i foreldrenes opprinnelsesland mot sin vilje. I en nasjonal kartlegging oppgir omtrent en av fire av kommunene at de har hatt saker om etterlatte barn i perioden 2016 til 2018. Kommunene som har rapportert et anslag, har til sammen erfaring med 415 etterlatte personer. Flesteparten av disse rapporteres fra storbykommuner, mens øvrige kommuner har et begrenset omfang. Kommunene rapporterer om flest barn i aldersgruppen 6-13 år, flest jenter og flest barn med bakgrunn fra Somalia, Syria og Polen (Oslo Economics, 2019).

Rapporterte saker i hjelpeapparatet

Det er viktig å understreke at antall rapporterte saker om ulike former for negativ sosial kontroll ikke kan leses som dokumentasjon på det reelle problemomfanget. Det er for eksempel sannsynlig at det skjer tvangsekteskap og ufrivillige utenlandsopphold som ikke fanges opp av hjelpeapparatet. Slik statistikk kan imidlertid gi oss verdifulle minimumsanslag.

Minoritetsrådgivere har spisskompetanse på problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold. De gir råd og oppfølging til ungdom som er utsatt for negativ sosial kontroll, og samarbeider tett med skolens elevtjeneste. Antallet minoritetsrådgivere har økt fra 21 ved utgangen av 2017, til 30 ved utgangen av 2018, til 49 ved utgangen av 2019 (IMDi, 2020c). Denne økningen betyr at minoritetsrådgiverne kan fange opp flere saker, og følge opp flere unge som frykter å bli utsatt eller allerede er utsatt for ulike former for negativ

sosial kontroll. I 2019 rapporterte minoritetsrådgivere om til sammen 535 saker, fordelt på ulike sakstyper og problemstillinger, mot 302 saker i 2018 (IMDi, 2020a). Det er flere jenter enn gutter som får bistand fra minoritetsrådgivere.

Integreringsrådgiverne er stasjonert på ambassadene i Tyrkia, Jordan, Pakistan og Kenya, i regioner der mange innvandrergupper i Norge har bakgrunn. De er spesialutsendinger med et mandat om å yte bistand til enkeltpersoner som trenger hjelp i utlandet i saker som dreier seg om negativ sosial kontroll. I 2019 rapporterte integreringsrådgiverne om til sammen 257 saker (IMDi, 2020a). Nær halvparten av disse, 118 saker, var saker der unge var etterlatt i utlandet mot sin vilje.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll består av representanter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bufdir, Helsedirektoratet, IMDi, Politidirektoratet og UDI. Teamet bistår hjelpeapparatet i konkrete saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold. Kompetanseteamet veileder både første- og andrelinjetjenestene, for eksempel politi, barnehager, skoler, asylmottak, helsestasjoner, barnevernstjenesten, krisesentre, norske utenriksstasjoner og UDI. Kompetanseteamet veiledet i 595 enkeltsaker i 2018. 162 av sakene dreide seg om frykt for tvangsekteskap eller mistanke om gjennomført tvangsekteskap (Bufdir, 2019).

Litteraturliste

- Andersen, Holtsmark og Mohn (2017). *Kriminalitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. En analyse av registerdata for perioden 1992-2015.* SSB Rapport 2017/36.
- Andersson, Jakobsson og Kotsadam (2012). *A field experiment of discrimination in the Norwegian housing market: gender, class, and ethnicity.* Land Economics, 2/2012.
- Bakken, Heggen og Helland (2016). «Utdanning», i Frønes og Kjølørød (red.). *Det norske samfunn.* Oslo: Gyldendal.
- Bakken og Hyggen (2018). *Trivsel og utdanningsdriv blant minoritets elever i videregående. Hvordan forstå karakterforskjeller mellom elever med ulik innvandrerbakgrunn?* NOVA Rapport 1/18.
- Birkelund, Rogstad, Heggebø, Aspøy og Bjelland (2014). *Diskriminering i arbeidslivet – Resultater fra randomiserte felteksperiment i Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim.* Sosiologisk tidsskrift, 4/2014.
- Blom (2008). «Sosial kontakt utenom familien (venner og naboer)», i Blom og Henriksen (red.). *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006.* SSB Rapport 2008/5.
- Blom (2017a). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2017.* SSB Rapport 2017/38.
- Blom (2017b). «Holdninger, verdier og tillit», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016.* SSB Rapport 2017/13.
- Bratholmen (2019). «Utdanning», i Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen og Strøm. *Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt.* SSB Rapport 2019/21.
- Bratsberg, Raaum og Røed (2016). *Flyktninger på det norske arbeidsmarkedet. Søkelys på arbeidslivet,* 3/2016.
- Bratsberg, Raaum og Røed (2017). *Immigrant labor market integration across admission classes.* Nordic Economic Policy Review 2017.

Brekke og Mohn (2018). *Integreringsbarometeret 2018: Holdninger til innvandring og integrering i Norge*. ISF Rapport 2018:8.

Brochmann (2017). *Integrering*. Store norske leksikon.
URL: <https://snl.no/integrering>. Hentet 1.mars 2020.

Bråten, Drange, Haakestad og Telle (2014). *Gratis kjernetid i barnehager*. Fafo-rapport 2014:44.

Bufdir (2019). *Årsrapport 2018: Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll*.

Dalen (2019). *Mye frivillig innsats blant norskfødte med innvandrerforeldre*.
URL: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/mye-frivillig-innsats-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>.
Hentet 1.mars 2020.

Departementene (2019). *Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion 2020–2023*.

Drange (2016). *Gratis kjernetid i barnehage i Oslo. Rapport 1: Oppfølging av barna på tredje trinn*. SSB Rapport 2016/36.

Drange (2018). *Gratis kjernetid i barnehage i Oslo. Rapport 2: Oppfølging av barna på femte trinn*. SSB Rapport 2018/34.

Drange og Havnes (2015). *Child care before age two and the development of language and numeracy. Evidence from a lottery*. Statistics Norway Discussion Paper No. 808.

Dzamarija (2019a). «Demografi», i Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen og Strøm, *Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt*. SSB Rapport 2019/21.

Dzamarija (2019b). *Slik definerer SSB innvandrere*.
URL: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>. Hentet 1.mars 2020.

Enes (2017). «Økonomisk romslighet», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB Rapport 2017/13.

- Egge-Hoveid (2017). «Utsatthet for lovbrudd», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB Rapport 2017/13.
- Egge-Hoveid (2018a). «Diskriminering», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.
- Egge-Hoveid (2018b). «Familieforhold og nære relasjoner», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.
- Egge-Hoveid (2018c). «Utsatthet for lovbrudd», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.
- Eimhjellen (2016). *Innvandrarar si deltaking i norsk frivilligliv. Nye tal og metodiske utfordringar*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2016-3.
- Eimhjellen og Arnesen (2018). *Organisasjonsengasjement blant innvandrarar*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2018:3.
- Epland og Kirkeberg (2018a). *Store inntektsforskjeller blant norskfødte med innvandrerforeldre*. URL: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/store-inntektsforskjeller-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre>. Hentet 1.mars 2020.
- Epland og Kirkeberg (2018b). *Tjener bedre enn foreldrene*. URL: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/tjener-bedre-enn-foreldrene>. Hentet 1.mars 2020.
- Epland og Normann (2020). *Nesten 111 000 barn vokser opp med vedvarende lave husholdningsinntekter*. URL: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/nesten-111-000-barn-vokser-opp-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>. Hentet 16.april 2020.
- Erdal, Midtbøen, Mouritsen, Bertelli, Brochmann, Bech, Kruse, Bevelander, Jensen og Tjønn (2019). *Citizenship, participation and belonging in Scandinavia. Results from a survey among young adults of diverse origins in Norway, Sweden and Denmark*. PRIO Paper 2019.
- Eurostat (2019). *Housing statistics*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Housing_statistics. Hentet 1.mars 2020.

Finansdepartementet (2019). *Muligheter for alle. Fordeling og sosial bærekraft.* Meld. St. 13 (2018-2019).

Friberg og Bjørnset (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll.* Fafo-rapport 2019:01.

Hafstad og Augusti (red., 2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år.* NKVTS rapport 4/2019.

Hamre (2017). «Diskriminering», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016.* SSB Rapport 2017/13.

Heath og Richards (2019). *How do Europeans differ in their attitudes to immigration? Findings from the European Social Survey 2002/03 – 2016/17.* OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 222.

Hellevik og Hellevik (2017). *Utviklingen i synet på innvandrere og innvandring i Norge.* Tidsskrift for samfunnsforskning, 3/2017.

Henriksen (2010). *Valgdeltakelsen blant innvandrere ved Stortingsvalget 2009.* SSB Rapport 19/2010.

Hernes, Arendt, Joonas og Tronstad (2019). *Nordic integration and settlement policies for refugees A comparative analysis of labour market integration outcomes.* Nordic Council of Ministers, TemaNord 2019:529.

Hoffman og Moe (red., 2017). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017. Befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie.* Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter.

Høydahl (2008). *Vestlig og ikke-vestlig – ord som ble for store og gikk ut på dato.* SSB: Samfunnsspeilet 4/2008.

IMDi (2014). *Integreringsbarometeret 2013/2014. Innvandring og integrering – holdninger og erfaringer blant personer med innvandrerbakgrunn.*

IMDi (2018). *Integrering i Norge 2017.* URL: <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/arsrapporter-og-styrende-dokumenter/arsrapport-2017/integrering-i-norge-overordnet-analyse-2017.pdf>. Hentet 1.mars 2020.

- IMDi (2019a). *Integrering i Norge. Tilstand og utviklingstrekk 2018*.
URL: <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/arsrapporter-og-styrende-dokumenter/arsrapport-2018/integrering-i-norge-2018>. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019b). *Tall og statistikk. Befolkning og bosetting. Opprinnelse – land*.
URL: https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_opprinnelsesland. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019c). *Tall og statistikk. Befolkning og bosetting. Opprinnelse – åtte verdensregioner*. URL: https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_verdensregion_aattedelt.
Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019d). *Tall og statistikk. Befolkning og bosetting. Sammensetning av befolkning*. URL: https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/befolkning/befolkning_hovedgruppe. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019e). *Tall og statistikk. Kvalifisering og introduksjonsprogram. Status ett til fem år etter avsluttet introduksjonsprogram*. URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/kvalifisering/status-etter-intro>.
Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019f). *Tall og statistikk. Kvalifisering og introduksjonsprogram. Årsaker til avslutning eller avbrudd av introduksjonsprogram*. URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/kvalifisering/etter-intro>.
Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019g). *Tall og statistikk. Kvalifisering og introduksjonsprogram. Årsaker til avslutning eller avbrudd av introduksjonsprogram (finmasket)*.
URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/kvalifisering/etter-intro-finmasket>. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019h). *Tall og statistikk. Skole og utdanning. Barnehagedeltakelse etter alder*. URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/barnehage-alder-minoriteter>. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019i). *Tall og statistikk. Skole og utdanning. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng etter alder ved innvandring*. URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/gjennomsnittlige-grunnskolepoeng-alder-innvandring>. Hentet 1.mars 2020.

- IMDi (2019j). *Tall og statistikk. Skole og utdanning. Personer mellom 16 og 24 år som fullførte videregående innen fem år fra oppstart, etter kjønn.* URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/utdanning/gjennomsnittlige-grunnskolepoeng>. Hentet 1.mars 2020.
- IMDi (2019k). *Årsrapport 2018.*
- IMDi (2020a). Rapport for minoritetsrådgivernes og integreringsrådgivernes arbeid i 2019. URL: <https://www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2020/rapport-for-minoritetsradgivernes-og-integreringsradgivernes-arbeid-i-2019/>. Hentet 25.mai 2020.
- IMDi (2020b). *Tall og statistikk. Arbeid og levekår. Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter landbakgrunn.* URL: <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/F00/arbeid/vedvarende-lavinntekt>. Hentet 16.april 2020.
- IMDi (2020c). *Årsrapport 2019.*
- ISF (2019). *Etterkommere av innvandrere i Norge. Mobilitet, assimilering, diskriminering.* URL: <https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/19/etterkommere-av-innvandrere-i-norge.html>. Hentet 1.mars 2020.
- Jenssen og Ivarsflaten (2019). «Innvandringsvalget 2017», i Bergh og Aardal (red.), *Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017.* Cappelen Damm.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2017). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020).*
- Kirkeberg (2019a). *Arbeidsinnvandringen øker igjen.* URL: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flest-innvandrer-pa-grunn-av-arbeid>. Hentet 1.mars 2020.
- Kirkeberg (2019b). «Sosial mobilitet», i Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen og Strøm. *Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt.* SSB Rapport 2019/21.
- Kleven (2017). *Lavere deltakelse blant innvandrerne.* URL: <https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/lavere-deltakelse-blant-innvandrerne>. Hentet 1.mars 2020.

- Kleven (2019). *Innvandrere og stortingsvalget 2017. Valgferd blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med øvrig befolkning*. SSB Rapport 2019/17.
- Kunnskapsdepartementet (2018). *Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*.
- Langaas (2017). *Holdninger til innvandring 2013-2017*. Norsk medborgerpanel, Medborgernotat #6.
- Larsen og Di Stasio (2019). *Pakistani in the UK and Norway: different contexts, similar disadvantage. Results from a comparative field experiment on hiring discrimination*. Journal of Ethnic and Migration Studies.
- Midtbøen og Lidén (2015). *Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge. En kunnskapsgjennomgang*. ISF Rapport 2015:01.
- Midtbøen og Rogstad (2012). *Diskrimineringens omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv*. ISF Rapport 2012:1.
- Normann (2017). *Lavere eierandel blant innvandrerne*. URL: <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/artikler-og-publikasjoner/lavere-eierandel-blant-innvandrerne>. Hentet 1.mars 2020.
- NOU 2017:2. *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*.
- NOU 2019:3. *Nye Sjanser – bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*.
- OECD (2020). *OECD Affordable Housing Database*. URL: <http://www.oecd.org/social/affordable-housing-database/>. Hentet 1.mars 2020.
- Olsen (2018a). *Norskfødte barn av innvandrere har lavere sysselsetting*. URL: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-barn-av-innvandrere-har-lavere-sysselsetting>. Hentet 1.mars 2020.
- Olsen (2018b). *Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning 2016*. SSB Rapport 2018/4.
- Olsen (2019). *Færre på heltid blant innvandrere*. URL: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/faerre-pa-heltid-blant-innvandrerne>. Hentet 1.mars 2020.

- Olsen (2020). *Personer 16-39 år med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning, 2018*. SSB Rapport 2020/1.
- Omholt (red., 2019). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019*. SSB Rapport 2019/33.
- Oslo Economics (2019). *Kommunenes erfaringer med barn og unge som etterlates *i utlandet mot sin vilje*. OE-rapport 2019-30.
- Pettersen (2017). «Transnasjonale bånd og tilhørighet», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB Rapport 2017/13.
- Pettersen (2018a). «Holdninger, verdier og tillit», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.
- Pettersen (2018b). «Transnasjonale bånd og tilhørighet», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.
- Proba (2019). *Hvordan måle integrering? Forslag til et helhetlig indikatorsett for måling av integrering i Norge*. Proba-rapport 2019/3.
- Riksrevisjonen (2019). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å integrere flyktinger og innvandrere gjennom kvalifisering til arbeid*. Dokument 3: 4 (2019-2020).
- Ruist (2018). *Tid för integration – en ESO-rapport om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering*. Finansdepartementet: Rapport til Expertgruppen för studier I offentlig ekonomi 2018:3.
- Røed, Schøne og Umblis (2019). *Flyktingers deltagelse i arbeid og utdanning – før og etter introduksjonsordningen*. ISF Rapport 2019:8.
- Sandnes (2017). «Sosial kontakt», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB Rapport 2017/13.
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. (2017). *Norsk frivillighet: Utviklingstrender og samfunnseffekter. Avslutningsrapport for Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2013–2017*.
- Språkrådet (2016). *Årets ord: hverdagsintegrering*. URL: <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2016/arets-ord-hverdagsintegrering/>. Hentet 1.mars 2020.

- SSB (2019a). *Fortsatt vekst i sysselsettingen blant innvandrere*.
URL: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/fortsatt-vekst-i-sysselsettingen-blant-innvandrere>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019b). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 09330: Gjennomføring i videregående opplæring for elever med innvandringsbakgrunn, etter kjønn, landbakgrunn og fullføringsgrad 2005-2010 - 2013-2018*.
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/09330/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019c). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 10994: Gjennomføring i videregående opplæring, etter kjønn, studieretning/utdanningsprogram (todelt), og fullføringsgrad (F) 1994-1999 - 2013-2018*.
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/10994/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019d). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 11222: Gjennomføring i videregående opplæring for elever med innvandringsbakgrunn, etter kjønn, studieretning/utdanningsprogram (todelt), botid i Norge og fullføringsgrad 2009-2014 - 2013-2018*. URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11222/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019e). *Statistikkbanken: Gjennomføring i videregående opplæring. 11223: Gjennomføring i videregående opplæring for elever med innvandringsbakgrunn, etter kjønn, innvandringskategori, studieretning/utdanningsprogram (todelt) og fullføringsgrad 2009-2014 - 2013-2018*. URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11223/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019f). *Statistikkbanken: Holdninger til innvandrere og innvandring. 08778: Holdning til sju påstander om innvandrere 2002 - 2019*.
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/08778/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019g). *Statistikkbanken: Innvandrere etter innvandringsgrunn. 07113: Innvandringer, etter innvandringsgrunn, første statsborgerskap og innflyttingsår 1990 - 2018*. URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/07113/>.
Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019h). *Statistikkbanken: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 10598: Innvandrere, etter landbakgrunn og botid (F) 2005 - 2019*.
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/10598>. Hentet 1.mars 2020.

- SSB (2019i). *Statistikkbanken: Karakterer ved avsluttet grunnskole. 07497: Grunnskolepoeng, etter innvandringskategori og kjønn 2009 – 2019.*
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/07497>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019j). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, personer med stemmerett. 05453: Kommunestyre- og fylkestingsvalget. Stemmeberettigede. Foreløpige tall (F) 1999 - 2019.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/05453/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019k). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 12694: Innvandringsgrunn for sysselsatte innvandrere, etter botid og kjønn. 4. kvartal 2001 - 2018.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/12694/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2019l). *Statistikkbanken: Valgdeltakelse. 12813: Kommunestyre- og fylkestingsvalget. Valgdeltakelse, etter kjønn og innvandringskategori (prosent) (K) 2019.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/12813/>. Hentet 1.mars 2020.
- SSB (2020a). *Konsumprisindeksen.* URL: <https://www.ssb.no/kpi>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020b). *Statistikkbanken: Arbeidskraftundersøkelsen. 10587: Arbeidsledige (AKU) og undersysselsatte, etter landbakgrunn og kjønn (prosent) 2012 - 2019.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/10587/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020c). *Statistikkbanken: Befolkning. 01223: Endringer hittil i år for befolkninga, for kommunar, fylke og heile landet (K) 1997K4 - 2019K4.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/01223/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020d). *Statistikkbanken: Befolkning. 11327: Innvandring, utvandring og nettoinnvandring, etter statsborgarskap 2007K1 - 2019K4.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11327/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020e). *Statistikkbanken: Boforhold, registerbasert. 11036: Eierstatus, etter innvandringsbakgrunn. Personer (K) 2015 - 2018.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11036/>. Hentet 29.april 2020.

- SSB (2020f). *Statistikkbanken: Boforhold, registerbasert. 11045: Trangboddhet, etter innvandringskategori. Personer (K) 2015 - 2018.*
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11045/>. Hentet 29.april 2020.
- SSB (2020g). *Statistikkbanken: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 09572: Personer under 18 år i husholdninger med innvandrerbakgrunn med vedvarende lavinntekt (EU- og OECD-skala), etter landbakgrunn. Treårsperiode. Prosent 2006-2008 - 2016-2018.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/09572/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020h). *Statistikkbanken: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 10515: Innvandreres inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), etter innvandringsgrunn og botid. Antall og median 2009 - 2018.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/10515/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020i). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 04980: Kommunestyremedlemmer, etter landbakgrunn og parti/liste 2003 - 2019.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/04980/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020j). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 06541: Listekandidater til kommunestyrevalget med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn 2007 - 2019.*
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/06541/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020k). *Statistikkbanken: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. 06523: Listekandidater til kommunestyrevalget, etter kjønn, parti/valgliste og alder 2007 - 2019.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/06523/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020l). *Statistikkbanken: Registrerte arbeidsledige blant innvandrere. 07115: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av arbeidsstyrken eller bosatte, etter landbakgrunn (verdensregion) og bostedskommune/-fylke (K) 2001K1 - 2019K4.* URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/07115/>. Hentet 16.april 2020.
- SSB (2020m). *Statistikkbanken: Studenter i høyere utdanning. 08091: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull. Innvandringskategori, kjønn og alder 2009 - 2018.*
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/08091/>. Hentet 16.april 2020.

- SSB (2020n). *Statistikkbanken: Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert. 11607: Kommunefordeling blant sysselsatte innvandrere etter kjønn, alder, todelte landgruppe. 4. kvartal (K) 2001 – 2019.*
URL: <https://www.ssb.no/statbank/table/11607/>. Hentet 16.april 2020.
- Strøm og Bye (2017). *Norskfødte med innvandrerforeldre har høyere inntekter enn sine foreldre.* URL: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-med-innvandrerforeldre-har-hoyere-inntekter-enn-sine-foreldre>. Hentet 1.mars 2020.
- Strøm (2019). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2019.*
SSB Rapport 2019/40.
- Støren (2019). *Innvandrere har mindre tillit til sine medmennesker.*
URL: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-har-mindre-tillit-til-sine-medmennesker>.
Hentet 1.mars 2020.
- Tronstad (2008). «Opplevd diskriminering», i Blom og Henriksen (red.).
Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006. SSB Rapport 2008/5.
- Tyldum (2019). *Holdninger til diskriminering, likestilling og hatprat i Norge. 2. utgave.* Fafo-rapport 2019:26.
- Umblijs, von Simson og Mohn (2019). *Boligens betydning for annen velferd: en gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning.* ISF Rapport 2019:1.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Utdanningsspeilet 2017.*
- Utdanningsdirektoratet (2019a). *Hvilken betydning har innvandrerbakgrunn for sjansene for å få lære plass?* URL: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-fag-og-yrkesopplaring/hvilken-betydning-har-innvandrerbakgrunn-for-sjansene-for-a-fa-lareplass/>.
Hentet 1.mars 2020.
- Utdanningsdirektoratet (2019b). *Utdanningsspeilet 2019.*
- Utne og Andersen (2018). *Innvandrerhusholdninger. Husholdningssammensetning og boforhold.* SSB Rapport 2018/37.
- Vrålstad (2017). «Bolig og boforhold», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016.* SSB Rapport 2017/13.

Vrålstad (2018). «Bolig og boforhold», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.

With (2017). «Ubetalt arbeid», i Vrålstad og Wiggen (red.), *Levekår blant innvandrere i Norge 2016*. SSB Rapport 2017/13.

Wollebæk og Sivesind (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2010-3.

Østby (2016). *Innvandrerne levekår: Bedre integrert enn mor og far*.
URL: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/bedre-integrert-enn-mor-og-far>. Hentet 1.mars 2020.

Østby (2018). «Innledning», i Dalgard (red.), *Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016*. SSB Rapport 2018/20.

Åslund, Forslund og Liljeberg (2017). *Labour market entry of non-labour migrants – Swedish evidence*. Nordic Economic Policy Review 2017.

Indikator	Forskjell innvandrere – øvrig befolkning	Endring over tid	Avgrensning og kilde
Barnehagedeltakelse	83% mot 94% (2018)	Mindre forskjeller 2013-2018	Minoritetsspråklige barn 1-5 år (IMDi, 2019h)
Grunnskolepoeng	37 mot 43 poeng (2019)	Stabile forskjeller 2009-2019	Avgangselever (SSB, 2019i)
Fullføring av videregående opplæring	63% mot 78% (2018)	Mindre forskjeller 2014-2018	16-24 år, fem år etter oppstart (IMDi, 2019j)
Deltakelse i høyere utdanning	10% mot 22% (2019)	Stabile forskjeller 2009-2019	19-34 år (SSB, 2020m)
Registrert arbeidsledige	5,0% mot 1,5% (2019)	Mindre forskjeller 2009-2019	Arbeidsstyrken, 15-74 år (SSB, 2020l)
Sysselsatte	67% mot 79% (2019)	Mindre forskjeller 2001-2019	20-66 år (SSB, 2020n)
Heltidsarbeidende	63% mot 70% (2018)		Lønnskuttakere 20-66 år (SSB, 2019a)
Ufrivillig deltid	17% mot 9% (2019)		Deltidsarbeidende 15-74 år (SSB, 2020b)
Medianinntekt	286 000 kr mot 385 000 kr i hele befolkningen (2018)	Stabile forskjeller 2009-2018	Yrkes- og kapitalinntekter og velferdsoverføringer, etter skatt, justert for husholdningsstørrelse (SSB, 2020a; 2020f)
Vedvarende lavinntekt	28% mot 7% (2018)	Stabile forskjeller 2014-2018	Lavere gjennomsnittsinntekt gjennom tre år enn 60% av nasjonal medianinntekt, studenter holdes utenfor (IMDi, 2020b)
Barnefattigdom	39% mot 11% i hele barnebefolkningen (2018)	Stabile forskjeller 2008-2018	Barn 0-18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt (SSB, 2020g; Epland og Normann, 2020)
Bor i selveid bolig	57% (landgruppe 2) og 61% (landgruppe 1) mot 86% (2019)		SSB (2020e)
Trangboddhet	30% (landgruppe 2) og 16% (landgruppe 1) mot 8% (2019)		Under 25 kvadratmeter per person og færre rom enn beboere (SSB, 2020f)

Indikator	Forskjell innvandrere – øvrig befolkning	Endring over tid	Avgrensning og kilde
Tilhørighet	Høy grad av tilknytning til Norge (2016)		16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Pettersen, 2017)
Horisontal tillit	Lavere enn i øvrig befolkning (2016)		16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Blom, 2017)
Vertikal tillit	Tilsvarende øvrig befolkning (2016)		16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Blom, 2017)
Sosiale bånd	71% i innvandrерutvalg har minst en god venn uten innvandrerbakgrunn (2016), 39% i befolkningsutvalg har innvandrere i sin vennekrets (2019)	Kontakt og vennskap blir mer vanlig 2002-2019	Innvandrерutvalg: 16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Sandnes, 2017), befolkningsutvalg: 16-79 år, 2019 (Strøm, 2019)
Frivillig deltakelse	Innvandrere deltar sjeldnere enn øvrig befolkning (2016)		16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Eimhjellen og Arnesen, 2018)
Valgdeltakelse	45% mot 70% (2019)	Stabile forskjeller 2009-2019	Innvandrere med norsk statsborgerskap (Kleven, 2017; 2019; SSB, 2019f)
Politisk representasjon	3% i kommunestyre har innvandrerbakgrunn, mens 16% av stemmeberettigede har innvandrerbakgrunn (2019)	Sterkere underrepresentasjon 2007-2019	Innvandrere med minst tre års botid, 2019 (SSB, 2019j; 2020i; 2020j; 2020k)
Holdninger til innvandrere	Delte meninger	Mer positive holdninger 2002-2019	Befolkningsutvalg, 16-79 år (SSB, 2019f)
Diskriminering	22% har opplevd diskriminering på minst ett av fire områder siste år (2016)		16-74 år, 12 landbakgrunner, minst to års botid (Hamre, 2017)
Kriminalitet	2,2% mot 1,5% siktet (2015)	Mindre forskjeller 2001-2015	Siktete for lovbrudd etter påtaleavgjørelse, 15 år og eldre (Andersen m.fl., 2017)

Fargekoder:

Grønn: Forskjell – tilsier at innvandrere i gjennomsnitt er omtrent på nivå med øvrig befolkning.
Endring – tilsier mindre forskjeller over tid.

Rød: Forskjell – tilsier mer enn en marginal forskjell.
Endring – tilsier større forskjeller over tid.

Gul: Endring – tilsier stabile forskjeller over tid.

Indikator	Forskjell etterkommere – jevnaldrende	Endring over tid	Avgrensning og kilde
Grunnskolepoeng	40 mot 43 poeng (2019)	Stabile forskjeller 2009-2019	Avgangselever (SSB, 2019i)
Fullføring av VGS innen fem år	75% mot 78% (2018)	Stabile forskjeller 2009-2018	16-24 år (IMDi, 2019j)
Deltakelse i høyere utdanning	31% mot 22% (2019)	Stabile forskjeller 2009-2018	19-34 år (SSB, 2020m)
Sysselsetting	70% mot 79% (2018)		20-39 år (Olsen, 2020)
Gjennomsnittlig yrkesinntekt	11 prosentpoeng lavere enn jevnaldrende med norske foreldre (2016)		30-39 år (Epland og Kirkeberg, 2018a)
Tilhørighet	Sterk tilhørighet til Norge (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Pettersen, 2018b)
Horisontal tillit	Lavere enn blant jevnaldrende med norske foreldre (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Pettersen, 2018a)
Vertikal tillit	Tilsvarende jevnaldrende med norske foreldre (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Pettersen, 2018a)
Sosiale bånd	Ni av ti har nære venner uten innvandrebakgrunn (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Egge-Hoveid, 2018b)
Frivillig deltakelse	Tilsvarende jevnaldrende med norske foreldre (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Dalen, 2019)
Diskriminering	27% har opplevd diskriminering på minst ett av fire områder siste år (2016)		16-39 år, foreldre fra Tyrkia, Pakistan, Sri Lanka og Vietnam (Egge-Hoveid, 2018a)
Kriminalitet	3,6% mot 1,5% siktet i 2015	Mindre forskjeller 2001-2015	Siktede for lovbrudd etter påtaleavgjørelse, 15 år og eldre (Andersen m.fl., 2017)

Fargekoder:

Grønn: Forskjell – tilsier at etterkommere i gjennomsnitt er omtrent på nivå med jevnaldrende.
Endring – tilsier mindre forskjeller over tid.

Rød: Forskjell – tilsier mer enn en marginal forskjell.
Endring – tilsier større forskjeller over tid.

Gul: Forskjell – tilsier en marginal forskjell.
Endring – tilsier stabile forskjeller over tid.

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

